tánc

MŰVÉSZET

CRISTINA PORRES MORMENEO

SZÉKESFEHÉRVÁRI BALETT SZÍNHÁZ

NAGYVÁRADI ANTIGONÉ

EGY ÉLETMŰ A SZÍNPADON
– Novák Ferenc Tata 90+1

VAJON VIGYÁZUNK RÁ?
– Seregi László művészi öröksége

LUKA DIMIĆ
a győri Peer Gynt címszerepében

Megszületett a 4.
hivatásos néptáncegyüttes
– FITOS DEZSŐ TÁRSULAT

FELFELÉ ÍVELŐ PÁLYÁN

– EGERHÁZI ATTILA

UN BALLO
Kylián-darab Székesfehérváron

BÉCSBŐL BUDAPESTRE
– Maria Yakovleva,
az új balettprincipál

50. évfolyam 4. szám, 2022. tél

MAGYAR NEMZETI TÁNCEGYÜTTES

MŰVÉSZETI VEZETŐ: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

A HŰTLEN FELESÉG

BŰNÜGYI TÁNCDRÁMA

2023.
január 6. és 7.,
19:00 • Müpa

Társrendező:
Zs. Vincze Zsuzsa

Rendező-koreográfus:
Zsuráfszky Zoltán

WWW.MNTE.HU /MAGYARNEMZETITANCEGYUTTES /MAGYARNEMZETITANCEGYUTTES /MNTEHUNGARY

50. ÉVFOLYAM 4. (410.) SZÁM, 2022. TÉL

REFLEKTORFÉNYBEN

6 NEM KELLENEK ÉVTIZEDEK, HOGY FELHELYEZZÜK SZÉKESFEHÉRVÁRT A NEMZETKÖZI BALETT-TÉRKÉPRE – BESZÉLGETÉS EGERHÁZI ATTILÁVAL, A SZÉKESFEHÉRVÁRI BALETT SZÍNHÁZ IGAZGATÓJÁVAL

8 HA CSAK CSODÁS BALANSZOT ÉS PIRUETTET TESZEL A SZÍNPADRA, AZ NEM FOGJA MEG A KÖZÖNSÉGET – INTERJÚ MARIA YAKOVLEVÁVAL, A MAGYAR NEMZETI BALETT PRINCIPÁLJÁVAL

39 TÁNCOSOK A SÖTÉTBEN – BESZÁMOLÓ A SŐT7–11. SISSI ŐSZI TÁNCHÉTRŐL

NÉGYSZEMKÖZT

26 A LEGJOBBAT KELL ADNUNK ÖNMAGUNKBÓL, CSAK ÍGY ÉRHETÜNK EL BÁRMILYEN VÁLTOZÁST – INTERJÚ LUKA DIMICCSEL, A GYŐRI BALETT SZÓLISTÁJÁVAL

33 JÖVŐNK A HAGYOMÁNY! – PROFIK A FONÓBAN – INTERJÚ KOCSIS ENIKŐVEL ÉS FITOS DEZSŐVEL

VILÁGSZÍNPAD

16 A VAK HERCEGNŐ ÁLMA ÉS EGY MERÉSZ CSIPKERÓZSIKA BÉCSBEN – A WIENER STAATSBALLETT ŐSZI BEMUTATÓI

18 WUPPERTALI TELIHOLD, PINA BAUSCH MŰVE A JELENBEN – TANZTHEATER WUPPERTAL PINA BAUSCH: VOLLMOND

LÁTTUK

4 SZIMBÓLUMOK ERDEJÉBEN – SZÉKESFEHÉRVÁRI BALETT SZÍNHÁZ: UN BALLO

22 TUDAT ALATT TÁNCOLÓK – GYŐRI BALETT: PEER GYNT

29 TAYOS – BOZSIK YVETTE TÁRSULAT: TAYOS

31 AZ ÖRÖK SZERELEM SZEMÉRMES TÁNCMÍTOSZA – INVERSEDANCE – FODOR ZOLTÁN TÁRSULAT: SZERELEM A KOLERA IDEJÉN

35 TATA 90+1, EGY VARÁZSLATOS ÉLET TÁNCOSLENYOMATA – BIHARI JÁNOS TÁNCEGYÜTTES: TÁNC, ÉLET, VARÁZSLAT

37 TÁNCOK ÉS IMÁK A DUNA MENTÉN – DUNA MŰVÉSZEGYÜTTES: A DUNA BALLADÁI

TANULMÁNY

13 A MŰVEI CSAK AKKOR ÉLNEK TÚL, HA AZ ANYASZÍNHÁZA KOMOLYAN VESZI AZ Ő HAGYOMÁNYAIT – SEREGI LÁSZLÓRA EMLÉKEZVE

20 A TEST KIFEJEZŐEREJE MINDENT EL TUD MESÉLNI AZ EMBERI LÉLEKRŐL – GONDOLATOK A NAGYVÁRAD TÁNCEGYÜTTES ANTIGONÉ CÍMŰ ELŐADÁSÁRÓL

TÁNC ÉS MÉDIA

42 SZAKKÖNYVAJÁNLÓ

KALENDÁRIUM | BEMUTATÓK | ESEMÉNYEK

A HŰTLEN FELESÉG
Magyar Nemzeti Táncegyüttes
2023. január 6–7., 19:00
Művészetek Palotája Fesztivál Színház

VARÁZSVILÁG – Feledi Project
2023. január 14., 11:00
Nemzeti Táncszínház - Kisterem

RUMINI – Inversedance – Fodor Zoltán Társulat
2023. január 15., 11:00
Nemzeti Táncszínház

AZ ÚTON – Sivasakti Kalánanda Táncszínház
2023. január 15., 19:30
Nemzeti Táncszínház – Kisterem

APRÓ, VÉRES BALLADÁK – Forte Társulat
2023. január 25., 20:00
Trafó

LIGHT ROOM – Magda Niedzielska (PL) – Közép-Európa Táncszínház IKF+
2023. január 27., 19:00
Bethlen Téri Színház

MOVEMENTS TO STRAVINSKY/ MIMI
Győri Balett
2023. január 31., 19:00
Művészetek Palotája Fesztivál Színház

MOVEMENTS TO STRAVINSKY/ MIMI
Győri Balett – 2023. február 1., 19:00
Művészetek Palotája Fesztivál Színház

ROMANCE – Győri Balett
2023. február 11., 19:00
Nemzeti Táncszínház

SÁRKÁNYMESE
Magyar Nemzeti Táncegyüttes
2023. február 12., 11:00
Nemzeti Táncszínház

CONCERT/ VADAK/ A SZENT
Szegedi Kortárs Balett
2023. február 11–12., 19:00
Művészetek Palotája Fesztivál Színház

A DUNA BALLADÁI
Duna Művészegyüttes
2023. február 17., 19:00
Nemzeti Táncszínház

BLKDOG – Botis Seva / Far From The Norm
2023. február 23–24., 20:00
Trafó

TŰZ (PREMIER)
Szegedi Kortárs Balett
2023. február 24.
Szegedi Nemzeti Színház Kisszínház

ONE WAY TO HEAVEN
Győri Balett
2023. február 22–23., 19:00
Művészetek Palotája Fesztivál Színház

SECRET OFF _MAN
FrenÁk Társulat
2023. március 16–17., 19:00
Művészetek Palotája Fesztivál Színház

TÓTÉK
Bekecs Néptáncegyüttes
2023. március 17., 19:00
Nemzeti Táncszínház

SZERELEM
GG Tánc Eger
2023. március 18., 19:00
Nemzeti Táncszínház

CARMINA BURANA
Pécsi Balett
2023. március 29–30., 19:00
Művészetek Palotája Fesztivál Színház

LEAR (PREMIER)
Szegedi Kortárs Balett
2023. április 28.
Szegedi Nemzeti Színház

SZIMBÓLUMOK ERDEJÉBEN

Un Ballo – Egerházi Attila: Cirkusz, Ravel/Jiří Kylián: Un Ballo – Székesfehérvári Balett Színház, 2022. november 30., Nemzeti Táncszínház

ALIGHA VÉLETLEN, HOGY EGYMÁS MELLÉ KERÜLHETETT A CIRKUSZ ÉS A BÁL TEMATIKÁJA A SZÉKESFEHÉRVÁRI BALETT SZÍNHÁZ PRODUKCIÓJÁBAN. MINDKETTŐ ALKALMAS UGYANIS AZ ÉLET ESSZENCIÁLIS MEGFOGALMAZÁSÁRA, NYILVÁN EZÉRT IS SZEREPELNEK MEGANNYI KÜLÖNFÉLE MŰALKOTÁSBAN. A SZÉKESFEHÉRVÁRI BALETT-TÁRSULAT ZAJOS SIKERREL MUTATKOZOTT BE EGERHÁZI ATTILA ÉS JIŘÍ KYLIÁN KOREOGRÁFIÁJÁVAL A NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZBAN.

| Szöveg: Ungvári Judit Fotó: Mándi Emese

Akár már az is szimbolikusnak tekinthető, hogy egészen fiatal társulatként éppen Jiří Kylián darabjával rukkolt elő a Székesfehérvári Balett Színház. A 2018. augusztus 1-jén alapított társulat mindjárt az elején magasra tette a lécet, az alapító, Egerházi Attila vezetésével olyan tudatos építkezésbe kezdtek, amely komoly nemzetközi kitekintést ígér, és ez nyilvánvalóan fakad az alapító előéletéből is. Egerházi Attila ugyanis, miután 2008-ban a Holland Táncszínháznál Jiří Kylián műhelyében képezte magát koreográfusként, hosszú évekig a South Bohemian Ballet művészeti igazgatója volt, majd hazatérve (több korábbi műhelyteremtő próbálkozás után) ismét saját csapatot hozott össze, méghozzá a nemzetközi táncszcéna legkülönbözőbb tájairól verbuvált fiatalokkal. Jiří Kylián mestermunkájának magjai így – több külföldi juniortársulat után – újra jó talajra hullottak.

A világ vezető koreográfusának tartott cseh mester azonban nem mindenkinek adja oda a munkáit, így a fiatal székesfehérvári társulat számára mindenképpen komoly fegyvertény, hogy bemutathatták ezt a darabot.

Az Un Ballót láthatta már a hazai közönség, de magyarországi társulattól még nem, minden bizonnyal ezt is figyelembe vette a műsorra tűzéskor a székesfehérvári balett alapítója, amellett, hogy személyesen is jó kapcsolatot ápol a mesterrel és munkatársaival. A darabot, mint már jó néhány európai társulatban, ezúttal is Shirley Esseboom tanította be, ugyanolyan kemény munkával, és ez a végeredményen is látható. Jiří Kylián 1991-ben koreografált műve azonos erővel szól Székesfehérvárott (vagy most éppen a Nemzeti Táncszínházban, Budapesten), mint Lyonban vagy Zürichben. Mindez persze abból az egyszerűségből is következik, ami az Un Ballót jellemzi. A férfi-nő kettősére épülő koreográfia stúdium a szó mindenféle értelmében. Az első részben (amely Ravel Le Tombeau de Couperin című zenéjére készült) három pas de deux követi egymást. A másodikban (amely ugyancsak Ravel műve: Pavane pour une infante défunte) néhány pár látható, mindegyik ugyanazt a koreográfiát követi. Az összességében is igen rövidke opus éppen az egyszerűségével hat, és a halál tematikájához való erős kapcsolódása valójában lírai vázlatot ad az életről. Fordított sorrendben írtam a látottakhoz képest, hiszen az este programjában az Un Ballo volt a csattanó, az est első részében pedig Egerházi Attila Cirkusz című koreográfiáját láttuk, amely Müller Péter Isten bohócai című könyvének inspirációjára készült. A különös, spirituális és meglehetősen jelképes tartalmú műre alkotott színpadi kompozíció rendkívül jól illeszkedett az UnBallo világához, még akkor is, ha ez elsőre egyáltalán nem tűnik szembeötlőnek. Ügyes párosításnak bizonyult, hiszen a némiképp harsányabb, színvilágban, zenében és szövegben is drámaibb hatású Cirkusz jó bevezetőnek látszik a másik darab letisztultabb, sőt klasszikusabb miliőjéhez. A Cirkusz drámaiságát azonban nemcsak az említett síkokon, hanem a mozdulatok szintjén is fel lehetett fedezni, sarkosabb, néhol játékosabb vagy humorosabb, másutt tragikusabb felhangok, nagyobb amplitúdók jellemezték a produkció mozgásformáit. A zenei válogatás eklektikus, de ügyesen illeszkedő volt a tematikához (Astor Piazzolla, Alfred Schnittke, Madison Mcferrin, Leonard Cohen, Elvis Presley, Carlos Gardel), a látvány esztétikusan hozta a cirkuszérzetet, ugyanakkor a már említett spiritualitást is, a tükröződésre épülő, szinte filozofikus játékok vagy a középen elhelyezett hágcsó (lajtorja), amelyen végül felmászik az egyik szereplő – izgalmas, elgondolkodtató képek. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy a sokszínűbb, kontrasztosabb előadás egyáltalán nincs túlhalmozva technikai bravúrokkal, a maga módján ugyanúgy letisztult hatást keltett, mint a darabpár. Egerházi Attila ugyanakkor nem elégedett meg pusztán a táncos kifejezési formákkal, nagyon szépen játszott el ebben a koreográfiában a zene-tánc-szöveg hármasával. Arányaiban egyáltalán nem volt érezhető a szöveges részek dominanciája, úgy gondolom, hogy azok a szentenciózus, bölcs mondatok, amelyek egyébként magának az írónak a hangján szólaltak meg, szervesen kapcsolódtak az előadás világához. Ritkán látni szöveg és zene, pláne szöveg és tánc ilyenfajta harmóniáját, azt hiszem, ez egyúttal sajátos és jó irányt is felrajzol a társulat előtt, nem véletlen az sem, hogy korábbi koreográfiáiban Egerházi Attila prózai, illetve versszövegekkel is kísérletezett már (Örkény István, L. Simon László). Ami miatt megcseréltem a sorrendet a két előadásban, az valójában éppen az előbbiekből következik. A Cirkuszban elhangzik egy gyönyörű mondat: „A halál valójában csak kiesés a táncból" – mondja Müller Péter (remélem, jól idéztem). Ez az a gondolat és ez az a szimbolika, ami verhetetlenül összeszövi ezt a két darabot. A regényben megidézett mester, az átadott tudás és világszemlélet éppúgy az égi és földi vetületű szerelem része, mint a férfi-női szerelem egyszerre éteri és porba láncolt dimenziója. Az életet adó tánc a halált is legyőző magasabb erők részévé válik ebben az összefüggésrendszerben. Így jutunk el, Baudelaire-rel szólva a jelképek erdején át addig, ami mindegyikőnket foglalkoztat, vagyis hogy hogyan kellene megélni az élet teljességét. Jiří Kylián és Egerházi Attila (valamint Müller Péter) válasza erre nagyon egyszerű: a táncon keresztül. ■

Cirkusz – Fernando Gabriel Luis és Koy Yoshitake

Cirkusz – Eva González Buendia és Jelle-Johannes Hendrix

Un Ballo

Un Ballo – Cristina Porres Mormeneo és Fernando Gabriel Luis

Egerházi Attila

NEM KELLENEK ÉVTIZEDEK, HOGY FELHELYEZZÜK SZÉKESFEHÉRVÁRT A NEMZETKÖZI BALETT-TÉRKÉPRE

– beszélgetés Egerházi Attilával, a Székesfehérvári Balett Színház vezetőjével

JÓ NÉHÁNY SIKERES, EGYEDI HANGVÉTELŰ ÉS TÉMÁJÚ DARAB UTÁN IGAZI „NAGY MŰVEL", EGY KYLIÁN-DARABBAL, AZ UN BALLÓVAL VENDÉGSZEREPELT BUDAPESTEN AZ ALAPÍTÁSÁNAK ÖTÖDIK ÉVFORDULÓJÁT JÖVŐRE ÜNNEPLŐ SZÉKESFEHÉRVÁRI BALETT SZÍNHÁZ. HOSSZÚ IDŐ ÓTA EZ A TÁRSULAT ISMÉTELTE MEG A PÉCSI BALETT ÉS A GYŐRI BALETT EGYKORI BRAVÚRJÁT: EGY VIDÉKI IPARVÁROSBAN ÖNÁLLÓ BALETT-TÁRSULATOT ALAPÍTOTT, ÉS RÖVID IDŐ ALATT SZERVESEN BELENŐTT A TELEPÜLÉS KULTURÁLIS ÉLETÉBE. AZ EGERHÁZI ATTILA VEZETTE TÁRSULAT SZÁMÁRA JELENTŐS LÉPÉST JELENT AZ IS, HOGY VÉGRE SAJÁT ÉPÜLETBEN DOLGOZHATNAK. AZ IGAZGATÓVAL A KYLIÁN-PREMIERRŐL, A SZÍNHÁZZAL ÉS A ZENEKARRAL KÖZÖSEN INDÍTANDÓ BÉRLETRŐL, SAJÁT ISKOLÁRÓL, VALAMINT ARRÓL IS BESZÉLGETETT RÉFI ZSUZSA, HOGYAN LEHET ÁTADNI A TÁNC SZERETETÉT. | Fotó: Lakatos János

Hogyan fogadta a táncszakma a Székesfehérvári Balett Színház megszületését?

Már az alakulás előtt felkerestem a táncélet jeles személyiségeit, azt kérve, hogy támogassák a kezdeményezésemet. Egytől egyig mindenkitől nagyon szép ajánlásokat kaptam, amit ugyanolyan csodának tartottam, mint azt, hogy intézményi keretek között hívhattuk életre az együttesünket. Ezt a támogatást azóta is érzem.

Mindabban, hogy ilyen rövid idő alatt ilyen komoly utat tettek meg, gondolom, szerepet játszik a sokéves együttesvezetői tapasztalata.

Sok mindent tanultam táncról, társulatról, hiszen annak idején együtt álmodtuk meg a Budapest Táncszínházat Földi Bélával, aztán következett egy alapítványi együttes, a Magyar Balett Színház, mielőtt elvállaltam volna a csehországi balettigazgatói felkérést. A South Bohemian Ballet élén hat nagyon sikeres esztendőt töltöttem, de mindig is hazaházott a szívem. Azt a feltételt szabtam magamnak, hogy akkor térek haza, ha nagyot álmodhatok, és ez meg is történt, hiszen egy város úgy döntött, megalapít egy kulturális intézményt. Így életre hívtuk a Székesfehérvári Balett Színházat, és elindítottuk egy felfelé ívelő pályán. Ennek fontos állomása, hogy végre saját helyünk is lett a Kaszap utcában. A Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola felújította és rendelkezésünkre bocsátotta az épületet, amelyet a város ettől az évadtól bérel számunkra. Csodás létesítmény, ahol egy kiváló méretű, padlózatú, tükrökkel teli balett-teremnek és az öltözők mellett az irodáknak is jut hely, így mind a művészi, mind az intézményi működés terén jelentős segítséget jelent. Ez is igazolja, milyen nagy formátumú döntéseket hoz a város azért, hogy egy új művészeti ággal is kiegészüljön a helyi kulturális kínálat.

Bár csak négy esztendeje működnek, egyre többen kíváncsiak az előadásaikra.

Kezdettől sokat teszünk azért, hogy megszerettessük a székesfehérváriakkal a táncot. Az iskolákba is elvittünk előadásokat, a pandémia alatt pedig az utcákon, tereken adtuk elő a produkciókat, és mára megalakult a Balett Barátok Köre. A közönségnevelés folyamatos feladat, hiszen nagy kihívás meghonosítani egy olyan műfajt, amely a városban korábban nem létezett. Szerencsére sikerült felkeltenünk az érdeklődést, rendszeresen telt házak előtt táncolunk. És már nemcsak a cselekményes balettek, hanem a táncversek is egyre többeket érdekelnek.

Különleges repertoárt építenek, hiszen született már darabjuk Trianonról, majd az Aranybulla kiadása kapcsán és Örkény Egypercesekből is.

Nem tudom, hogy mi a szokványos… Nem igyekszünk semmilyen kánonba betagozódni, és tényleg egyedi arcélre törekszünk. Nem üres kézzel érkeztünk, ahogy mondtam is a legelső megbeszélések során Cser-Palkovics András polgármesternek: olyan ez, mintha egy szépen termő almafát kiásnánk a helyéről és átültetnék máshová.

„Kész repertoárral, táncosokkal jöttünk,
így nem a nulláról kellett indulnunk,
ezért nagyobb tempóban is tudtunk haladni,
és ennek is köszönhető, hogy nem kellenek évtizedek,
hogy felhelyezzük Székesfehérvárt
a nemzetközi balett-térképre."

Jómagam huszonegy esztendeje foglalkozom társulatépítéssel, de nem egyedül látok el minden feladatot, hiszen olyan kiváló partnereim vannak, mint Cristina Porres Mormeneo magántáncos és balettmester, aki 15 esztendeje a párom, az asszisztensem, és ezalatt mindent megtanult a táncszínházról, amit meg lehetett. Az ő munkája nélkül nem tartana ott ez az együttes, ahová mára eljutott. Mellette pedig jó néhány nagyszerű kollégám van, említhetem Cselle Bence operatív vezetőt vagy Orbán Gábor művészeti titkárt. Kis létszámú a csapatunk, de egytől egyig kiváló munkatársak. Székesfehérvár mellett a Nemzeti Táncszínházban is rendszeresen szerepelünk, külföldi turnékra szintén gyakorta indulunk. A Trianonról szóló Fantomfájdalom című darabot, amelynek a librettóját L. Simon László készítette, levetítette az M5 is, legalább egymillión látták. Ezek fontos lépések, ahogy az is, hogy lehetőség szerint igyekszem minél több vendégkoreográfust hívni, mert ettől a művészeink is jobban fejlődnek, gazdagodik a táncnyelvük, ráadásul a közönség számára is érdekes a többféle stílus. Arra szintén büszke vagyok, hogy a november végi bemutatónkban Müller Péter Isten bohócai című regénye alapján készült koreográfiám, a Cirkusz egy Jiří Kylián-darabbal, az Un Ballóval kerül színre. Kyliántól több évig volt szerencsém tanulni, a mentoromnak tekintem. Egy társulat csak megfelelő technikai és művészi színvonal esetén tűzheti műsorra a mester műveit, ez is fokmérője annak, hol tart a társulatunk. Ha pedig valaki ma Kylián-koreográfiát akar látni, akkor Budapest mellett Székesfehérvárra kell jönnie.

Mi az oka annak, hogy egyetlen magyar táncost leszámítva teljesen nemzetközi a társulat?

Ha végignézzük a hasonló külföldi együtteseket, az összetétel terén ugyanezt az arányt látjuk. Nagy szívfájdalmam, hogy kevesebben végeznek a Táncművészeti Egyetemen, mint a korábbi évtizedekben, és a fiatal előadók terén nincs akkora választék, mint tíz-húsz évvel ezelőtt. Szerencsére a mi művészeti águnk nem nyelvhez kötött, és egy kortárs társulatnál, ahol fontosak a karakterek, előnyt jelent, hogy minél több náció jelenik meg az együttesben. Szándékom és törekvésem, hogy a fiatal magyar táncosoknak is lehetőséget adjak, mindig nyílt próbatáncot rendezünk, amelyre várjuk azokat az előadókat, akik a társulattal azonos színvonalat képviselnek. A legutóbbira hatszázan jelentkeztek, a harminc kiválasztottból végül öt státusz talált gazdára. A gyakornoki posztjaink iránt is egyre többen érdeklődnek, jelenleg heten dolgoznak velünk.

Mi a következő lépés, a jövőre vonatkozó terv? Hiszen gyakran emlegeti párhuzamként a győri társulat indulását, ahol azért néhány év elteltével megszületett az iskola is.

Hát… Az egyik helyi zeneiskola igazgatójával nagyon jó a kapcsolatunk, tárgyaltunk már vele, szándékában áll szélesíteni a palettát és alapfokon elindítani a táncszakot, aztán majd lehet szó a középfokról… Rengeteg elképzelésem van, sokkal több, mint ami megvalósulhat, így mindig van hová nyúlni. Szeretnénk túlélni az energiaár-robbanást, az önkormányzattal alternatív megoldásokat keresünk. Többször kívánunk táncolni a Vörösmarty Színházban és a Nemzeti Táncszínházban is. Más városokban ugyancsak több alkalommal szeretnénk játszani, itthon és külföldön egyaránt. Régóta tervezzük, hogy a teátrummal és a zenekarral közös bérletet indítunk, hogy ez mikor valósul meg, az sok mindentől függ. Arról viszont már tárgyalunk, hogy a nagy sikerű Parádé című előadásunkat, amelyet Boban Marković zenéjére adtak elő a táncosok a Bartók Tavasz idei sorozatában, új helyeken is bemutassuk. S bár nem könnyű a mai világban tervezni, bizakodó vagyok, mert azt vallom, hogy lehet kultúra nélkül élni, de nem érdemes.

Jeszenszky mesternél kezdte, és úgy látom, ön is azt a tánccal való különleges kapcsolatot, építő erőt viszi tovább, mint néhány más növendéke.

Kétféle oktató van, a tánctanár és a mester. Ez utóbbi egy olyan karizmatikus ember, aki nemcsak a sasszét tanítja meg, hanem rávilágít a tánc mibenlétének megértésére, szeretetére, emellett a munka iránti alázat szükségességét is felébreszti. Képes arra, hogy olyan világlátást adjon át a növendékeinek, ami túlmutat a táncon. A mestertől rengeteget tanultunk Berger Gyulával, Földi Bélával, Frenák Pállal együtt, és talán mindezt mi is tovább tudjuk adni. ■

Cristina Porres Mormeneo

Maria Yakovleva

Ha csak csodás balanszot és piruettet teszel a színpadra, az nem fogja meg a közönséget

INTERJÚ MARIA YAKOVLEVÁVAL

VETSERA MÁRIA SZEREPÉBEN DEBÜTÁLT OKTÓBER KÖZEPÉN AZ OPERÁBAN A BÉCSI WIENER STAATSBALLETTŐL ÁTIGAZOLT OROSZ PRINCIPÁL, MARIA YAKOVLEVA (MARIA JAKOVLEVA). AZ OROSZ TÁNCMŰVÉSZ A SZENTPÉTERVÁRI VAGANOVA OROSZ BALETT AKADÉMIÁN TANULT, MAJD EGY MARIINSZKIJ SZÍNHÁZI ÉVAD UTÁN A BÉCSI ÁLLAMI OPERAHÁZ BALETT-TÁRSULATÁBAN TÖLTÖTT 17 ÉVET, AHOVÁ IFJ. HARANGOZÓ GYULA EGYKORI BALETTIGAZGATÓ HÍVTA. SOLYMOSI TAMÁSSAL, A NEMZETI BALETT VEZETŐJÉVEL PEDIG KORÁBBAN TÖBB DARABBAN IS SZÓLÓT TÁNCOLT, TEHÁT A MAGYAR KAPCSOLAT MINDIG IS JELENTŐS VOLT A KARRIERJÉBEN. INTERJÚNKBAN A SZÍNPADI ÉRZELMEKRŐL, A MEGTALÁLT ÉS ELVESZTETT SZEREPEKRŐL, VALAMINT ARRÓL IS BESZÉL, HOGY BALERINA LÉTÉRE MIÉRT RÖVID A HAJA. | Szöveg: Kegyes Csilla Fotó: Csibi Szilvia

Hogy érzi magát Budapesten?
Egy újonnan érkezetthez általában különleges a viszonyulás, mivel mégiscsak konkurenciát jelent a többi táncos számára, de én nagyon hálás vagyok az itteni kollégáknak, mert azonnal befogadtak, és nem volt olyan érzésem, hogy itt most bizonyítanom kell. No persze mindig bizonyítani kell.

Még akkor is, ha ön már világhírnévre tett szert?
Ez nem fontos. Tizenhét évig dolgoztam Bécsben, és mindenki ismert a színházban, a közönség is, itt azonban teljesen a nulláról kell kezdeni, még akkor is, ha tudod, hogy milyen tapasztalataid vannak. Ez egy másik társulat, másik közönség, új tanárok, új színpad, új helyzet, ahol be kell bizonyítanod, hogy van itt helyed.

Solymosi Tamás balettigazgató hívta önt ide. Korábban dolgozott már vele, partnere volt Bécsben, a Coppéliában és az Anyeginben is táncoltak együtt. Volt-e más oka is annak, hogy elszerződött Budapestre a Bécsi Állami Operából? Két évvel ezelőtt Manuel Legrist Martin Schläpfler váltotta a balettigazgatói poszton, és több modern, illetve újrakoreografált darabot állított színpadra. Ez is szerepet játszott a váltásában?
A korábbi igazgató, Manuel Legris vezetése idején is csodálatos modern előadások szerepeltek a repertoárban, a legismertebb és a legjobb kortárs koreográfusok művei, mint például David Dawson, William Forsythe, Jiří Kylián, Nataliya Horechna, Alexander Ekman munkái. Azok a művek, amelyeket Martin Schläpfler hozott Bécsbe, szintén jelentősek. A múlt szezonban például Hans van Manen egyik darabját állította színpadra, ami már nem is kortárs, hanem klasszikussá vált balett, sőt, lehet a neoklasszikus balett klasszikusának is nevezni. A szerző legendás Live című balettjét táncoltam (a mű egy táncos és egy operatőr közös koreográfiája, amely élő videóképek felhasználásával készül – *a szerk.*) egyedül a színpadon, és a kamera közvetlen közelről kísért. Ez a darab a nyolcvanas években készült, amikor még hatalmas újítás volt, hogy a kamera közelről rögzítette a balerina mozdulatait. Meg kellett tartani a néző figyelmét, nem tehetted meg, hogy akár egyet is sóhajtasz, mert a kamera mindent rögzít.

Egy klasszikus baletten felnőtt és jó néhány klasszikus szerepet eltáncolt művésznek nehéz átállni a modern balettre?
Nálunk úgy tartják, hogy ha valakinek klasszikusbalett-képzettsége van, akkor a klasszikus és a modern koreográfiákat ugyanúgy el tudja táncolni, mert a klasszikus képzés által magas szintre fejlődik a koordináció. Persze a modern technikával teljesen máshogy kell irányítani a testet. Miközben a klasszikus balettben tökéletesen egyenes hát és könnyedség kell, addig a modernben minél közelebb vagy a földhöz, annál jobb. Nehéznek kell lenned, a földet érezni, teljesen másképp használni a lábizmokat. Manuel Legris vezetése alatt több modern balettelőadásban táncoltam, valamint az ifj. Harangozó Gyula által színpadra vitt balettekben is.

Végül is miért döntött a Bécsből való távozás mellett?
Az ott töltött 17 év alatt szinte minden főszerepet eltáncoltam, nemcsak klasszikus, hanem neoklasszikus és modern koreográfiákat is, de úgy éreztem, hogy abban a repertoárban és abban a mennyiségű előadásban, ami most ott van, nem tudom használni a tapasztalatomat és nem tudok tovább fejlődni. Számomra ez egyszerűen egyenlő a halállal, mert a mi szakmánkban a karrier olyan rövid, hogy egy olyan, nevezzük tapasztalt balerinának, mint én, már csak néhány éve marad a színpadon.

Később nem szeretne tanítani?
Szeretnék, de az már nem színpadi lét. Annyira szeretem a balettet, hogy nem is hivatásnak nevezem, hanem ez az én lényegem. Négyéves voltam, amikor emellett döntöttem, és mind a mai napig szeretem. Mámort érzek minden alkalommal, amikor színpadra lépek.

„Színpadon szeretek lenni, megmutatni magam a közönségnek és tovább fejlődni. Ez volt a legfőbb szempont, amiért Budapestre jöttem."

Nagyon érdekes a repertoár az Operában, igaz, sajnálatomra néhány darabot egyelőre levettek a műsorról az intézmény többi játszóhelyén. Megkaptam viszont MacMillan Mayerlingjében Vetsera Mária szerepét. A balerinák számára ez az egyik legérdekesebb szerep. Kilenc évvel ezelőtt már táncoltam, és érdekelt, hogy az azóta a színpadon és a magánéletben szerzett tapasztalatok mennyit változtattak az átélésemen. Az olyan karakterek esetén, mint Vetsera Mária, Júlia vagy Manon, a fiatalság nagyon szép a színpadon, de ha valaki nem élte át a szerelmet vagy a veszteség tragédiáját, akkor nem tudja átadni ezeket az érzelmeket. Minden alkalommal, amikor színpadra lépek, mindig más érzelmekkel táncolok, mint a próbákon. Az előadásokon teljesen más az atmoszféra. A partner is egész másképp cselekszik és reagál a közönség jelenlétében, jelmezben és a világítás hatására. Arra törekszem, hogy ne csak eljátszszam a szerepeket, hanem azonosuljak velük. Át akarom élni a tragédiákat, vagy legalább megpróbálni átérezni azt, hogy például a Mayerlingben eljut a szerelmesem ahhoz a végső döntéshez, hogy megöl engem és önmagával is végez. Az átélés fontos a közönségnek és a művészeknek is, mert akkor sohasem fáradnak bele a munkába. Még a romantikus A diótörő és a Csipkerózsika esetén is fontos az érzelmek megélése. Azt lehetne mondani, hogy kérem, ez tisztán klasszikus technika, milyen történetet lehet itt eljátszani? Ha csak ennyit látsz benne, és ha csak csodás balanszot és piruettet teszel színpadra, az nem fogja meg a közönséget.

Ahogy említette, Vetsera Mária szerepében, a Mayerlingben debütált a Magyar Nemzeti Balettben. Mennyire nehéz ez a szerep?
Ez a karakter minden balerina számára nehéz. A történet kezdetén Mária még csak 14 éves. Nem könnyű egy kislányt megformálni, még akkor is, ha az édesanyámtól örökölt géneknek köszönhetően törékeny alkat vagyok. Mária a következő felvonásban, amikor bemutatják Rudolf főhercegnek, már 18 éves, és rögtön beleszeret a trónörökösbe. Itt, Budapesten egy hét alatt négyszer léptem fel ebben a szerepben, és minden alkalommal másik táncossal Rudolf szerepében. Az is izgalmassá tette a fellépést, hogy nem

Maria Yakovleva és Balázsi Gergő Ármin a Mayerlingben

Maria Yakovleva a Mayerlingben

volt időnk próbálni két előadás között, tehát spontán kellett megoldani a közben adódó helyzeteket.

A következő hetekben már Mária hercegnő lesz A diótörőben. Szinte mindenkinek ez az első balettélménye. Önnek is?

Számomra A diótörő különösen fontos, ugyanis amikor négyéves koromban édesanyám elvitt a Mariinszkij Színházba, ahol évről évre a Vajnonen-féle koreográfiát állítják színpadra, annyira elvarázsolt a balett, annyira túltengtek bennem az érzelmek, hogy csak ültem, és nem akartam a páholyból kimenni. Kérdezte is: mi történt? Mivel az orosz változatban Mása a főhősnő, azt mondtam, hogy én is Mása szeretnék lenni. Már akkor eldöntöttem, hogy ezt választom, és az álmom megvalósult. Életem során többféle változatban táncoltam már a darabot és mindegyik érdekes volt. Ugyanazt a történetet meséli el, csak másként. A Magyar Nemzeti Balett előadása Wayne Eagling koreográfiáját mutatja be, amelyhez Solymosi Tamás komoly koreográfiai munkát tett hozzá. A szentpétervári Vaganova Orosz Balett Akadémián minden szerepet megtanultunk A diótörőből, a Hópelyhek táncát, a Rózsakeringőt. Elkezdjük a fenyő alatt táncoló gyerekek szerepében, és végzősként a főszereplő Másaként fejezzük be. Később a sok változat közül táncoltam ifj. Harangozó Gyula, illetve Rudolf Nurejev koreográfiáját és természetesen a Vajnonen-féle verziót is.

A mesterei közül kik voltak önre a legnagyobb hatással a tanulmányai, a karrierje során, kivel szeretett a legjobban dolgozni?

Elsősorban ifj. Harangozó Gyula, akinek nagyon hálás vagyok, mert ő volt az, aki 19 éves koromban meghívott szólistának a Bécsi Állami Opera balett-társulatába. Látott a Vaganova Balett Akadémia végzőseinek vizsgaelőadásán, és egy év múlva ő lett a bécsi társulat igazgatója. Ő indította el a karrieremet. Manuel Legrist kell még kiemelnem. Vele hatalmas szerencsém volt, mert rajong az orosz balettiskoláért, ezt ő maga mondta nekem. Legrisnek Nurejev volt a mentora, növendékként és később a párizsi opera szólistájaként is állandóan orosz előadók felvételeit nézte, például Vlagyimir Szolovjovét. Elsősorban a nagy lelkünkért szereti az orosz balettiskolát, mert arra tanítanak minket, hogy megmutassuk az érzéseinket. A francia balettiskola ezzel szemben visszafogott, a lábtechnikája viszont kiváló. Tíz esztendő alatt (2010–2020), amíg Manuel Legris volt a Wiener Staatsballett igazgatója, az orosz balettiskolára ráépült a francia technika. Manuellel nagy szerencsénk volt, tíz évig gyakorlatilag el sem hagyta a balett-termet. Minden nap tanított bennünket, ő tartotta az összes próbát. Nem lehetett lazítani, az előadásokra úgy felkészültünk, hogy nem haltunk meg a színpadon. Amikor a színfalak mögött nézte a darabot, szabályszerűen féltünk tőle, mert minden lépést tudott, azt is, hogy mit várhat el tőlünk. Minden apróságot, hibát észrevett, és egy szavával helyre tett. Az előadások, amiket Bécsbe hozott, értékes tapasztalatot adtak. Boldog vagyok, hogy a vezetése alatt dolgozhattam.

A balerinának általában hosszú a haja, ez szinte kötelező. Mikor vágatta le és miért?

Már 14 éves korom óta álmodoztam arról, hogy levágathassam a fenékig érő hajamat. Szerettem volna olyan rövidet, mint amilyen édesanyámnak volt, persze ő megtiltotta. Aztán a Vaganova Balett Akadémián elképzelhetetlen lett volna rövid hajjal megjelenni, amikor végeztem, a Mariinszkij Színházba kerültem, aztán Bécsbe, és ott sem volt módom levágatni. 2014-ben egy komoly sérülés következtében meg kellett műteni, majd a kórházból kijövet egyenesen a fodrászhoz mentem, és kértem, hogy vágja le rövidre. Most a fellépésekre kis kontyot tűznek fel, ha pedig hosszú haj kell a szerephez, azt is megoldják parókával. Egyébként mindig is lázadó voltam, és ez a rövid haj jól tükrözi az egyénységemet.

Ukrajnában háború zajlik. Ilyen nehéz nemzetközi helyzetben hogyan látja az orosz kultúra képviselőinek, a művészeknek a jövőjét és a lehetőségeit a világban?

Ha csak Marius Petipára vagy Csajkovszkijra gondolunk, A hattyúk tavára, a Csipkerózsikára és A diótörőre, akkor tudjuk, hogy ez a három klasszikus mű a világ valamennyi színházában műsoron van. Az orosz kultúra hatással volt és van ma is a világra. Természetesen nagyon elszomorít, hogy az ottani események milyen következményekkel járnak az orosz művészekre. A saját bőrömön is érzem. Orosz vagyok, orosz a családnevem, és hiába éltem, dolgoztam 17 évet Ausztriában, elkezdődött, hogy nem hívnak különböző fellépésekre, és nem szakmai okokból. Ez pedig szomorú és bántó, ám nem én vagyok az egyetlen. Nagyon remélem, hogy ez az egész helyzet normalizálódik, és azokban az országokban, ahol letiltották az orosz műveket, elhalasztották az orosz zenei koncerteket, ott is minden visszatér a régi kerékvágásba. Természetesen a háború nem megoldás, de az orosz emberek, az orosz kultúra eltaszítása sem elfogadható. ■

Maria Yakovleva

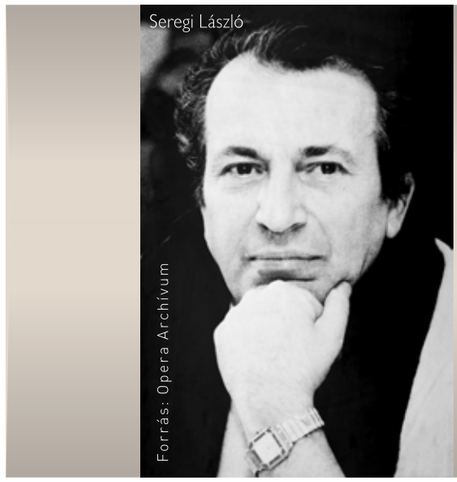
Seregi László

Forrás: Opera Archívum

A MŰVEI CSAK AKKOR ÉLNEK TÚL, HA AZ ANYASZÍNHÁZA KOMOLYAN VESZI AZ Ő HAGYOMÁNYAIT!

– a 10 éve elhunyt Seregi Lászlóra emlékezve

MÁJUSBAN, VALAMINT SZEPTEMBERBEN TÖBB ÉV UTÁN ISMÉT LÁTHATTA A KÖZÖNSÉG AZ OPERAHÁZBAN SEREGI LÁSZLÓ SHAKESPEARE-TRILÓGIÁJÁNAK KÉT DARABJÁT, A RÓMEÓ ÉS JÚLIÁT, VALAMINT A MAKRANCOS KATÁT. A HOSSZÚ KIHAGYÁS OKA, HOGY AZ OPERAHÁZ 2017 OKTÓBERÉTŐL FELÚJÍTÁS MIATT BEZÁRT, AZ ODASZÁNT DARABOKAT NÉLKÜLÖZNI KELLETT, SEREGITŐL MARADT A SYLVIA AZ ERKELBEN, ÁM KÉSŐBB A JÁRVÁNY MIATT AZ ODA TERVEZETT ELŐADÁSOK IS ELMARADTAK. AZ IDÉN, HALÁLÁNAK 10. ÉVFORDULÓJÁN ADÓDIK A KÉRDÉS: KI VISZI TOVÁBB A SZELLEMI HAGYATÉKOT? LÁTHATUNK-E MANAPSÁG ELÉG SEREGI-ELŐADÁST? (A SZÖVEG KÖZÉ ILLESZTETT IDÉZETEK ABBÓL A 2011-ES INTERJÚBÓL SZÁRMAZNAK, AMELYET AZ ÍRÁS SZERZŐJE KÉSZÍTETT AZ ALKOTÓVAL FÉL ÉVVEL A HALÁLA ELŐTT, A RÓMEÓ ÉS JÚLIA AKKORI BEMUTATÓJA ALKALMÁBÓL.)

Szöveg: Dorogi Katalin Fotók: Karancsi-Albert Rudolf, Mezey Béla, Kanyó Béla, Nagy Attila, Opera Archívum

„Nekem az a boldogság, hogy az Opera repertoáron tartja nem az összes darabomat, hiszen csináltam vagy tizet-tizenkettőt, ami nem sok, de legalább a három Shakespeare-emet. Nem az én érdekemből, hanem a saját érdekében, mert zsúfolt házat tud vele csinálni és nagyon szereti a közönség."
(Seregi László)

Óriási ajándék, hogy kortársa lehettem és együtt dolgozhattam vele, nagyon tudott inspirálni – mondja Pongor Ildikó Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas művész, az idei Rómeó három szereposztásából az első betanítója. Annak idején sok Seregi-darabban szerepelt, A csodálatos mandarinban, A cédrusban, a Spartacusban, a Gyermekdalokban, a Szentivánéji álomban, amelyben Titániát táncolta. – Az élet nem áll meg, számunkra az a feladat marad, hogy minél tisztábban átörökítsük, átadjuk, ami tőle megmaradt a táncos immunrendszerünkben. Nem egyszerű történet, hiszen nem csupán táncról van szó, hanem ennél jóval többről, a játékrészek ugyanolyan hangsúllyal szerepelnek, mint a tánc, színésznek kell lenni, zsonglőrnek kell lenni, kell tudni vívni, ez totális színház. Mindezt három szereposztásban, ennyi embert összehangolni rendkívül komoly logisztika. Nagy munka volt, késő éjjelig próbáltunk a balett-teremben, de öröm volt nézni, hogy húzzák felfelé egymást, vagyis miután megnézik a másikat, rögtön kialakul a versenyszellem (mert a művészetben is létezik), hogy ki tudja még tisztábban, még könnyedebben, még attraktívabban és még közérthetőbben megformálni a szerepet. Olyan, mint a szülés, nehezen indul el, ám egyszer csak a művész hatalmas munkája révén létrejönnek a különböző karakterek. Hogy tíz évvel a mester halála után, amikor már egyre kevesebb olyan aktív táncos van, aki még tőle tanulhatott, hogyan lehet fenntartani az ő stílusát, szellemiségét? Erre a következő példát tudom hozni: amikor kilenc év után végeztem, el sem tudtam képzelni, hogy más stílus is létezik, mint a Vaganova. De később eljártam versenyekre, szembesültem John Crankóval, Hans van Manennel, Kenneth MacMillannel, Jiří Kyliánnal, és kinyílt a világ. Minél több táncnyelvezetet beszél, annál jobb, annál befogadóbb egy művész. Végül is nem ördöglakat a Seregi-stílus sem, az is elsajátíthatja, aki előtte nem ismerte, ahogy mi is megtanultunk crankóul, kyliánul vagy forsythe-ul is táncolni.

Seregi László próba közben

Fotó: Opera Archívum

Szentiványéji álom, Pongor Ildikó és Szakály György (1989)

Fotó: Opera Archívum

„Egy olyan kreatív pasasnak, mint én, a táncosai a betűk az életében, amelyekkel megfogalmazta a mondanivalóját." *(Seregi László)*

Mi az ő koreográfiáin nevelkedtünk, nőttünk föl – mondja Bajári Levente, aki sokáig táncolta Rómeót, majd tavasszal Capuletként búcsúzott az operaházi pályafutásától. – Mindig repertoáron volt legalább két-három darabja, amikor pedig bekerültünk a színházba, tovább szívtuk magunkba ezt a világot először kartáncosként, majd kisebb szerepekben, aztán volt, aki főszerepben. Szerencsések voltunk, hogy még vele tudtunk dolgozni, tőle sajátítottuk el a darabok eredeti koncepcióját. Ha igénylik, elmondjuk mi is a véleményünket, hogy segítsünk azoknak, akik már nem dolgozhattak együtt a mesterrel. Seregi Lászlónak nem csupán a technika számított, hogy mennyit forogsz, hanem a színészi játék is. Elvárta, hogy már a próbateremben hozd a figurát. Tudott nagyon kemény lenni, de megvolt az eredménye: jó előadások születtek.

A férjem lett az ötödik Rómeóm – mondja Felméry Lili, aki annak idején végzős hallgatóként Seregi László személyes instrukciói szerint táncolta Júliát a Rómeó és Júliából, valamint Biancát A makrancos Katából. Több mint egy évtized után ismét ezeket a szerepeket alakította. – Szerencsésnek mondhatom magam, hogy együtt dolgozhattam a mesterrel az élete utolsó szakaszában. Azt mondták, hogy én már egy sokkal nyugodtabb Laci bácsival találkoztam, régebben szigorúbb volt. De még akkor is maximalistán megkövetelte, amit szeretett volna, mindig el tudta érni a táncművészeknél azt, amit akart. A mai napig igyekszem nagyon alázatosan viszonyulni a szakmához, végzősként ittam minden egyes szavát a mesternek. Én is a Seregi-baletteken nőttem fel, és Júliának köszönhetem, hogy itthon táncolok. Ugyanis a zsebemben lapult már egy külföldi szerződés, amikor jött a nagy lehetőség. Mindig is arról álmodtam, hogy az Operaház színpadán táncolhassak, és a jóisten úgy adományozta ezt Laci bácsival együtt, hogy 18 évesen megtapasztalhattam, milyen átlényegülni egy Seregi-balettben. Simon István balettművész táncolta akkor Rómeót. Utána Bajári Levente állt rutinos partnerként mellettem, majd Bakó Máté, Leblanc Gergely, most pedig a férjem, Balázsi Gergő Ármin. Csodálatos érzés, hiszen nemcsak fantasztikus táncművész, hanem társ is az életemben.

„A Rómeó és Júliát sokan feldolgozták már, tehetségesek, tehetségtelenek, mind fenték a fogukat a darabra. De mindegyikben csak úgy vívogattak, csak úgy ölelgették egymást, hiányzott belőlük az a tűz, amit én Zeffirellitől tanultam." *(Seregi László)*

Imádtam a darabjait. Mindenkiben van nemzeti elfogultság, és a nemzetit most nem politikai, hanem lokálpatrióta értelemben gondolom – mondja Fuchs Lívia tánctörténész és kritikus. – Kevés koreográfus van a világon, és ahová jut egy tehetségesebb, azt nagyon meg kell becsülni. Seregi László vérbeli színházi ember volt, fantasztikus

Rómeó és Júlia, Felméry Lili és Balázsi Gergő Ármin

Fotó: Nagy Attila

arányérzékkel, fantáziával, és nagyon értette azokat a drámákat, amelyeket feldolgozott. Ismerem a Shakespeare-darabok balettverzióinak hatalmas nemzetközi mezőnyét. Azt gondolnánk, hogy könnyű a táncosadaptáció, hiszen minden kész van, a cselekmény, a dramaturgia, a karakterek, csak meg kell csinálni. De amikor összevetjük a feldolgozásokat, akkor derül ki, hogy Laci színházi értelemben is mennyire zseniális volt. Hogyan tudta megtalálni azt, ami a táncszínpadon működik, hogy közérthető legyen, tele legyen érzelemmel, igazi hús-vér karakterek legyenek, lendülete legyen, meghasson, megnevettessen: ebben ő szerintem egyedülálló volt. Általánosabb probléma, hogy amikor nem él már a koreográfus, nem tud igazából együtt élni a szereplőivel, akkor ki tudja kihozni a darabból az eredeti szándékot, ki tudja a formán kívül a lényeget átadni. Formailag mindenki megcsinálja a lépéseket, a gesztusokat, tudja, hogy mit kell érezni – de az mikor és mitől lesz igazi? Egy ilyen típusú alkotónak, mint Laci, aki egy korszak meg egy irányzat ikonikus figurája volt, a művei csak akkor maradnak élők, ha az anyaszínháza komolyan veszi a saját hagyományait. És ez nálunk nem megy. Nézzük meg az angolokat, nincs olyan évad, hogy ne lenne repertoáron Ashton vagy MacMillan valamelyik műve, a legborzasztóbb darabjaikat is ájult tisztelettel játsszák, gyönyörűen megcsinálják, mert a hagyományukhoz tartozik. De a budapesti Operaház a Mayerlinget játssza, holott játszhatna helyette Seregit is. Megvesszük a Royal Ballet-től az ő hagyományukat, a sajátunkkal pedig nem törődünk. Játszik a pesti Operaház Harangozó-koreográfiát? De az angolok játszanak Ashtont, a franciák Roland Petit-t, az amerikaiak Balanchine-t. Természetesen a koreográfiák nagyon gyorsan porosodnak, elévülnek, ezt nem vitatom. Nemrég járt Budapesten a Graham-együttes, láthattuk a programon a port, de a megbecsülést is. Komolyan veszik, hogy mi tartozik a saját hagyományukhoz, értéknek tekintik, megőrzik. A tánc természetesen nemzetközi műfaj, mindenütt táncolnak külföldről átvett műveket, de szerintem egy együtteshez, egy színházhoz egyfajta szellemiség is hozzátartozik, ami szoros kapcsolatban áll a saját legjobb szellemi-művészi tradíciójával. Úgy látom, most hiányzik az a szellemi kohézió és koncepció, amitől az Operaház balettje valaha igazi nemzeti együttes volt, vagyis összetéveszthetetlen. Nem attól világhírű valaki, mert többet forog, nagyobbakat ugrik, hosszabb a lába – a balett előadóművészet, nem gimnasztika. Seregi balettjei vérbeli színházi produkciók voltak, annyira élt minden figurája külön-külön, gondoljunk csak a Rómeó vásártéri jelenetére, mennyi apró játék, nüansz, karakter… Miközben tudjuk, hogy vállaltan sokat átvett Zeffirellitől, de tudta használni az elemeket, megszületett az az elevenség és teatralitás, amelyhez az ember balettszínpadon nincs szokva, sokkal inkább a zsinóron rángatott egyformasághoz vagy a terjengős, dramaturgiailag szétfolyó jelenetezéshez.

Seregi László a Magyar Állami Operaház balettegyüttesének évtizedeken át volt meghatározó és színes alkotója, aki azon túl, hogy mindannyiunkra, akik ismerhettük és dolgozhattunk vele, nagy hatást gyakorolt, koreográfiái révén nemzetközi elismertséget is kivívott az együttesnek – mondja

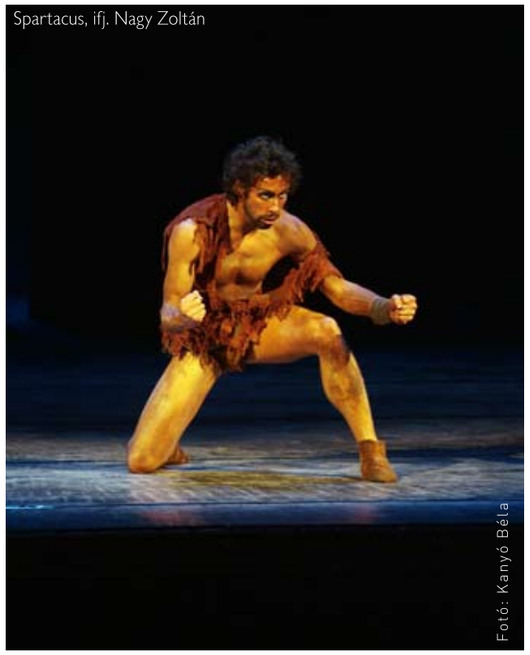
Spartacus, ifj. Nagy Zoltán

Fotó: Kanyó Béla

Rómeó szerepében Bajári Levente

Fotó: Mezey Béla

Solymosi Tamás, a Magyar Nemzeti Balett igazgatója. – A társulat épp ezért a mester halála óta is küldetésének tartja, hogy változatos és gazdag repertoárja részeként minden évadban műsorára tűzze legalább egy koreográfiáját, így az örökösökkel egyeztetve, felújított jelmezekben olyan maradandó alkotásokat láthatott a nagyközönség, mint a Spartacus, a Rómeó és Júlia, A makrancos Kata vagy a Sylvia. Nem véletlen az sem, hogy az Operaház újranyitásának egyik első balettelőadásaként és az idei évad nyitányaként is Seregi Shakespeare-trilógiájának egy-egy népszerű darabját tűzte műsorára az együttes. Annak érdekében, hogy ne csak a közönség, de a balettművészek új nemzedékeiből is minél többen megismerhessék, megszeressék és elsajátítsák Seregi László műveit, fontosnak tartom, hogy a korábbiaknál több, 3-4 szereposztást is kiállítsunk az egyes produkciókból, hogy külföldi művészeink is magukban szívják a kiváló magyar alkotó színpadi játékra nagy hangsúlyt helyező, egyedi formanyelvét. Seregi László emlékének ápolásában fontos momentum a Magyar Állami Operaház által az örökösök kezdeményezésére alapított Seregi-díj, amelynek díjazottjai jól leképezik a mester szerteágazó életművének különböző területeit. Fontosnak tartjuk, hogy az utókor számára dokumentálja is alkotásait, ezért a terveink közt szerepel Seregi munkáinak koreológiai lejegyzése.

„A koreográfusok zöme nem tud színházban
és képzőművészetben gondolkodni,
csak tánclépésekben, és úgy gondolja,
hogy ezzel el van intézve. Holott maga
a koreográfia, a táncok egymásutánja csak a fele
az alkotásnak, a másik fele az, hogy miről szól,
milyen intenzitással és így tovább.” *(Seregi László)*

Sok olyan híres, nagy, cselekményes balettművet tudnék idézni, amely színtisztán a klasszikus balettre és valamilyen irodalmi műre épül, ám Seregi ennél sokkal komplexebb – mondja Lőrinc Katalin táncművész, egyetemi tanár. – Húszévesen kezdett el táncolni, és a néptánccal ismerkedett meg először, nem a klasszikus balettel. Már ez biztosította azt, hogy egész más táptalaja lesz az ő dramatizált balettelőadásainak, más zeneisége, ritmikája. A muzikalitás mögött, amiről Seregi híres, ott van a nagyon erős néptáncos ritmikai háttér. Másrészt képzőművésznek, grafikusnak indult kamaszkorában, ez rányomta a bélyegét a képi látásmódjára. Igazából három dolog jellemzi: a zeneiség, a dramaturgia, pontosabban egy filmes, az ő korában egy kortárs filmes, klipszerű dramaturgia és az irónia. Ettől nagyon egyedi, és ezek az összetevők sarkosan fogalmazva nézőbarát színházat csináltak a balettből. Mert ő pörög, Sereginek a balettbetétjei szórakoztatók: ironikusak, dramatizáltak. Nem a puszta mozdulatfűzésnek az esztétája, nem egy Balanchine vagy egy Van Manen, aki a testet egy nagyon kristályos technikán keresztül állítja a középpontba. Ő a nagy mesélő. Nem elkápráztatni akart, hanem megfogni, lélektől lélekig hatni. A másik nagy jellemzője, hogy megtanított arra, hogy tudjunk nevetni önmagunkon. Annak idején rá is mondták, akárcsak Béjart-ra, és most is szokás úgy aposztrofálni, hogy egy kicsit kommercializálta a balettet. De ez azt jelentette, hogy olyanok is megnézték, akik egyébként be sem mentek volna a színházba. A minőség nem avul el, a minőség nem poros, tehát a repertoárjának helye van. Ennyit a szakíró szemszögéből. Azt sem gondolom ördögtől valónak, hogy telik-múlik az idő, telnek-múlnak óriásalkotók, nem lehet mindig mindenki ugyanolyan intenzitással színpadon. A magyar balett másik nagy alakja, Harangozó Gyula esetén a fia szakemberként mindent megtett, hogy az apja öröksége fennmaradjon. Sereginél nincs ennyire közvetlen érdekelt ember. Persze érdekelt a szakma, de annyi minden más is van, nyilván nem kaphat egy Operaházban nagyobb hangsúlyt egy szerző egy szezonban, hacsak nincs olyan vezetői koncepció, amely például szezononként kijelöl egy szerzőt: most ünnepi éve van egy évforduló kapcsán. Az adott balettegyüttes, ahol e művek keletkeztek, mindig felelős a szándékért, hogy kerüljön a színre Seregi-mű.

„Én azonban már csak az orvos rendelését figyelem,
időben bejárok kezelésekre.
Mert elmúlt az élet fölöttem, elment.
82 éves lettem, ilyenkor nemhogy nevetséges,
hanem bűn már a táncra gondolni is.” *(Seregi László)*

Az asszisztensi munkában egyenrangú szerepet kínált nekem – mondja Kaszás Ildikó, aki 1958-tól több mint fél évszázadon keresztül dolgozott együtt Seregi Lászlóval. – Ha azt mondtam valamire, hogy ez hosszú, például meg kell húzni a zenét, egyébként unalmas lesz, akkor elhitte nekem. Először a zenét állítottuk össze függönytől függönyig, ha ezzel elkészültünk, akkor bementünk a terembe koreografálni, és amikor a darab is készen volt fejben, akkor kezdtük betanítani. Igen, fejben koreografáltunk, bár amikor megjelentek a videokamerák, már fel is tudtuk venni. Hogyan tartottuk fejben az egészet? Szerintem ebben a szakmában az agynak van egy olyan rekesze, amely megőrzi az ilyesmit. A Spartacust, de a többi darabot is bármikor, éjjel-nappal be tudom tanítani. Az utóbbi két előadásnál akadtak olyan szereplők, akiket elég nehéz volt feltornászni a színvonalra, de úgy érzem, hogy rettenetesen sokan fejlődtek az alatt a rövid idő alatt, és viszonylag jól megoldották a feladatot. Kemény munka volt, de megfogadtam, hogy nem engedek a minőségből. A szereplőválogatáshoz előtte bejártam gyakorlatokat nézni, ahogy külföldön szoktam annak idején, mert hál' istennek elég sokat dolgoztam Laci darabjaival külföldön is. A változtatás joga fenntartva, közöltem a balettigazgatóval, még azt is megtettem volna, hogy kihagyom a darabból azt, aki nem üti meg a mércét. Szerencsére beváltak a választottjaim. Tudom, hogy mindenki nagyon jól táncol a társulatban, de itt nemcsak táncolni kell, hanem szerepet alakítani, nem elég olyan iskolából jönni, ahol elég a tökéletes technika. A mester halála óta eltelt tíz év. Hogyan maradnak fenn a koreográfiái? Úgy, hogy tartom a frontot. Megfogadtam, hogy ameddig bírom, csinálom. Örömteli munka, mert a táncosok nagyon szeretik csinálni, próbálni. Hogy át lehetne-e vinni a darabokat más színhelyre? Sajnos a díszlet a darabok többségénél az Operába van kitalálva (kettő az Erkelben is ment), nem fér be a Rómeó díszlete akárhová, a Makrancosé sem, pláne a Szentivánéji álomé, ahol még repülések is vannak. Számomra ez szentírás, tabu. Nem vehetek ki például egy házat a díszletből. Szerintem a család sem menne bele. Én vagyok az egyetlen, akinek joga van a darabokhoz nyúlni a család támogatásával, de én is csak annyit merek változtatni, amennyit tudom, hogy a mester nekem mindig megengedett. Ha valaki jobban forog balra, mint jobbra, vagy egy variációban jobban megy neki egy lépés, akkor átteszem neki – erre van engedélyem a mestertől. Azt kérdi, miért nem nevelt ki koreográfusokat a saját iskolája szerint? Nem foglalkozott tanítással, nem volt benne ilyen ambíció. Hogy mondott-e olyasmit, amit szellemi végrendeletnek lehet tekinteni? Semmit, sajnos. Úgy ment el, hogy nem mondott semmit. Szerintem nem számított rá. Érdekes, hogy kvázi nem végrendelkezett. Azt mondta, ráérek még arra, nem foglalkozom ilyesmivel. Végrendelkezés nélkül rám maradtak ezek a darabok, én pedig megpróbálom tartani a színvonalat. A mi színvonalunkat. Az övét és az enyémet is. ■

Spartacus, Kun Zsuzsa és Dózsa Imre

Fotó: Magyar Opera Archívum

Kaszás Ildikó

Fotó: Karancsi-Albert Rudolf

A VAK HERCEGNŐ ÁLMA ÉS EGY MERÉSZ CSIPKERÓZSIKA BÉCSBEN

P. I. Csajkovszkij: Jolánta opera / P. I. Csajkovszkij–Andrej Kajdanovszkij: A diótörő, Wiener Volksoper, 2022. október 9.

P. I. Csajkovszkij / Marius Petipa / Martin Schläpfer: Csipkerózsika, Wiener Staatsballett, 2022. október 24.

Wiener Volksoper: Jolánta és A diótörő

Fotó: Pálffy Barbara

Wiener Volksoper: Jolánta és A diótörő

Fotó: Pálffy Barbara

A JOLÁNTA AZ OROSZ ZENESZERZŐ, CSAJKOVSZKIJ EGYFELVONÁSOS OPERÁJA, AMELYNEK SZÖVEGKÖNYVÉT A ZENESZERZŐ FIVÉRE, MOGYESZT CSAJKOVSZKIJ ÍRTA HENRIK HERTZ DÁN KÖLTŐ RENÉ KIRÁLY LÁNYA CÍMŰ 1845-BEN MEGJELENT VERSES DRÁMÁJA NYOMÁN. A BÉCSI OPERA A BALETT-TÁRSULATTAL KARÖLTVE EGY TÖRTÉNETTÉ OLVASZTOTTA ÖSSZE JOLÁNTA SORSÁT ÉS A DIÓTÖRŐ SZTORIJÁT, AMI ÍGY PLUSZTARTALOMKÉNT A FELNŐTTÉ VÁLÁSRÓL ÉS A VILÁGRÓL VALÓ TANULÁSRÓL, ANNAK LÁTÁSÁRÓL IS SZÓL. | Szöveg: Téri Evelyn Fotók: Ashley Taylor, Pálffy Barbara

Csajkovszkij kevésbé ismert operáját, a Jolántát és a zeneszerző világhírű mesebalettjét, A diótörőt az idei évadtól kinevezett igazgató, Lotte de Beer rendezésében egy darabban mutatták be október 9-én a Wiener Staatsballett társulatával. A két mű összevarrása merész vállalkozás, amely felveti a kérdést: az opera vagy a balett a domináns, esetleg képesek erősíteni is egymást?

Martin Schläpfer, az együttes balettigazgatója a fiatal tehetséges koreográfust, Andrej Kajdanovszkijt bízta meg a két darab egyesítésére. Az opera története megrázóan szomorú, Jolánta, a király leánya vak, és nem tudja, mit jelent látni, ezért minden, amit megél és mindenki, aki körülveszi, csak belső képként létezik számára. Az apa fél, hogy ha megoperáltatja lánya szemét, a világ, amit látni fog, csalódást okoz majd neki. De a szeretet és a szerelem mindenre megadja a választ.

Szerencsésen sikerült az opera és a balett zenéjének harmonikus illesztése a karmester Omer Meir Wellbernek köszönhetően. Ami viszont sajnálatos, és talán a kívülállóknak fel sem tűnik, hogy a táncokat nem az eredeti dallamokra illesztették, például az egerek a hópelyhek zenéjére táncolnak… Az előadás a Rózsakeringővel kezdődik, amely egyébként az utolsó felvonás éke. Ez az attitűd a koreográfustól és a rendezőtől némi tiszteletlenség Csajkovszkij alkotásával szemben.

A táncosok közül kiemelkedő alakítást nyújtott Mila Schmidt Jolánta szerepében. A táncosok feladata nem volt túl igényes, Kajdanovszkij lépéskombinációi ugyan néha nem nélkülözik a humort, de földbe cövekelik a táncosok lábát.

Az énekesek kiválók, Jolánta szerepében Oleszja Golovnyeva, aki ügyesen mozog és táncol éneklés közben. René király – Stefan Cerny – színészileg is hiteles.

A két történet összeboronálása nem túl szerencsés. Előnyösebb lett volna először az operát játszani, majd második felvonásként külön a balettet, ahogy eredetileg is volt.

Hermann Hessét idézve: Mi is lenne belőlünk álmok nélkül? Nos, a bécsi operaház másik, október 24-i Csipkerózsika-bemutatója elvitt minket a mese világába, amire nagy szükségünk van.

A Wiener Staatsballett igazgatója és vezető koreográfusa, Martin Schläpfer a történetet változatos, sokatmondó kontextusba helyezte. Támaszkodva Petipa művének szerkezetére, lehetőséget adott a sok jó táncosnak, hogy megmutathassa virtuóz tudását.

Különösen érdekes a jóakaratú Orgona tündér (Ioanna Avraam) és a gonosz Carabosse tündér (Claudine Schoch) összecsapása, amikor egy olyan nemes gesztusra hívják fel a figyelmet, mint a megbocsátás.

Olga Esina prímabalerina szerepformálási képességével, tiszta technikájával anyakirálynőként lenyűgözi a közönséget. Oldalán királyként a mindig megbízhatóan jó technikájú Masayu Kimotót láthattuk.

Schläpfer megőrizte az igazi gyöngyszemeket Marius Petipától, a Rózsa adagiót a négy kérővel, amelyben az Aurorát táncoló Hyo-Jung Kang brillíroz. Partnere, Desiré herceg szerepében az új első szólista, a kanadai Brendan Saye elegáns, biztos technikai tudással felvértezve megbízható, erős partner.

Ki kell emelni a Kék madár táncosát, aki az angol verziót adja elő, vagyis az orosz változattal ellentétben az amúgy is fárasztó koreográfiát zeneileg megismétlik, tehát kétszer olyan hosszú. Igaz, Davide Dato egy ragyogó csillag, aki muzikalitásával, jó technikájával és szimpatikus kisugárzásával a bécsi közönség kedvence lett.

Különlegesen szépen, Csajkovszkijhoz hűen játszott a zenekar Patrick Lange vezényletével. A karmester és a zenészek remeklése hozzájárult az előadás sikeréhez, hiszen a táncművészet célja többek között az, hogy meghódítsa a közönséget. ■

Wiener Volksoper: Jolánta és A diótörő

Fotó: Ashley Taylor

Wiener Staatsballett: Schläpfer: Csipkerózsika, Kiyoka Hashimoto és Davide Dato

Fotó: Ashley Taylor

SIKERES KÜLFÖLDI TURNÉKON MUTATKOZOTT BE A SZEGEDI KORTÁRS BALETT

Figyelemre méltó siker kísérte a Szegedi Kortárs Balett európai és észak-amerikai turnéját. Pataki András igazgató úgy fogalmazott, hogy az együttes önképének fontos része az állandó külföldi jelenlét. A belgiumi Cirque Royal 3500 fős nézőterét három este is megtöltötte a közönség. Az együttes Juronics Tamás művészeti vezető két koreográfiáját, a Carmina Buranát és a Tavaszi áldozatot, valamint Enrico Morelli művét, a Menyegzőt adta elő az áprilisi turnén. A sikernek köszönhetően megállapodást kötöttek a Didier Durieux vezette Ballets.be ügynökséggel a társulat képviseletéről frankofón területeken, valamint Finnországban. Az együttműködés eredményeként jövő októberben Helsinkiben lép fel a társulat, év végén pedig több belga várost érintő turnéra indul. Októberben Lettországban, valamint Litvániában léptek fel, és a nézői fogadtatás alapján a Baltikum várhatóan állandó turnécélpontja lesz az együttesnek. November elején a Liszt Intézet meghívására New Yorkban, egy tánctörténeti helyszínen, az Ailey Citigroup Theaterben mutatkozott be a társulat a Carmina Buranával. Ez volt a Szegedi Kortárs Balett első egyesült államokbeli vendégszereplése. Pataki András elmondta, a következő évadot is külföldi vendégszereplésekkel kezdik, augusztusban Spanyolországban, Murcián és Mallorcán mutatják be a Carmina Buranát, a nemzetközi bemutatkozások sora pedig tovább bővül.

L1-HÍREK

Az L1 Független Művészek Közhasznú Egyesület tagja, Berger Gyula által vezetett ZéróPlusz TáncMűvek előadó-művészeti képzési programjának hallgatói az Eleven Test című előadást mutatták be december 16-án a Deák17 Gyermek- és Ifjúsági Művészeti Galériában. Az előadók az Autonóm Anatómia című tárlat különleges terébe léptek be, hogy a kiállított alkotásokra a mozgás művészetével reflektáljanak és a nézők elé tárják saját élő testképeiket.

BUDAPEST BALLET GRAND PRIX – 2023. NOVEMBER 20–24.

Rangos nemzetközi balettversenyt alapított a Magyar Táncművészeti Egyetem Az intézmény mint a magyar professzionális táncművészképzés vezető szereplője a hazai balett- és táncművészet népszerűsítése céljából egy kimagasló művészi színvonalú balettversenyt hívott életre,a Budapest Ballet Grand Prix-t, amelyet első alkalommal 2023. november 20–24. között rendeznek. A grand prix célja, hogy öt esztendőn belül Közép-Európa és a kontinens ismert, illetve elismert balettversenye legyen. A megmérettetés selejtezőinek a Magyar Táncművészeti Egyetem ifj. Nagy Zoltán színházterme, a folytatásnak a Nemzeti Táncszínház, a gálának a Művészetek Palotája ad otthont. A Budapest Ballet Grand Prix zsűrije és videóválogató zsűrije a táncvilág nemzetközi szinten elismert táncművészeiből, koreográfusaiból és együttesvezetőiből áll. Elnöke a világsztár Manuel Legris, a Párizsi Opera balett-társulatának étoile-ja, a Bécsi Staatsoper társulatának egykori és a milánói La Scala jelenlegi balettigazgatója. A verseny elnöke Fodorné Molnár Márta, a Magyar Táncművészeti Egyetem rektora, társelnöke pedig Kiss János, a Magyar Táncművészeti Egyetemért Alapítvány elnöke.

A Budapest Ballet Grand Prix-t a világ minden tájáról érkező 15–24 éves, kiemelkedően tehetséges, a táncművészetet életpályájának tekintő ifjú táncosok számára hirdetik meg, különböző korcsoportokban. A professzionális iskolák, illetve együttesek versenyzői tervezetten három korcsoportban mutathatják meg tudásukat klasszikus balett és modern tánc kategóriában, szólóban és pas de deux-ben.

A rendezvény célja a kiemelkedő tehetségű táncosok felfedezése, támogatása és karrierépítésének segítése verseny-, ösztöndíjakkal, valamint nemzetközi szerződésajánlatokkal. ■

WUPPERTALI TELIHOLD

PINA BAUSCH MŰVE A JELENBEN

Pina Bausch: Vollmond – Tanztheater Wuppertal Pina Bausch, 2022. november 20., Termine Opernhaus Wuppertal

Julie Anne Stanzak és Alexander Lopez Guerra

JÓ PÁR ÉVE MEGLÁTTAM EGY FOTÓT: A SZÍNPAD KÖZEPÉN VÍZTÜKÖR, ABBÓL KIEMELKEDVE ÓRIÁSI SZIKLATÖMB; TÁNCOS TESTEK LENDÜLETBEN A ROPPANT KŐTÖMB ÉS A KÖRKÖRÖSEN CSAPÓDÓ VÍZCSEPPEK KÖZÖTT… EZT LÁTNOM KELL – GONDOLTAM AKKOR, NEM SOKKAL A PINA CÍMŰ WIM WENDERS-FILM KELETKEZÉSE (2011) UTÁN, TEHÁT MÁR JÓVAL PINA BAUSCH HALÁLÁT (2009) KÖVETŐEN. RÁERŐSÍTETT ERRE A VÁGYRA AZ IS, HOGY AZ EMLÍTETT FILM LENDÜLETES ÉS LELKESÍTŐ TRÉLERE IS ARRA A JUN MIYAKE-ZENESZÁMRA KÉSZÜLT, AMELY A VOLLMOND (2006) EGYIK JELENETE ALATT SZÓL… | Szöveg: Lőrinc Katalin Fotó: Martin Argyroglo

Egyre inkább utópiának tűnt nyakas eltökéltségem, hogy ezt a művet a keletkezése helyszínén, Wuppertalban megnézzem, hiszen mire leküzdöttem volna a lelkifurdalást egy efféle kiruccanásra kiadandó pénzösszeg miatt, jött a pandémia.

A színház rajongóinak szerencséje, hogy a biztonságos újranyitás óta élénk a kereslet az előadásokra, és Wuppertalban is egymás után tűzik műsorra (nem csupán helyben, de turnén is) a Bausch-repertoár jelentékeny darabjait.

Hatalmas felelősség újra betanítani a 2009 előtt keletkezett és minden elemében az aktuálisan rendelkezésre álló táncművészekre (velük közösen) alkotott repertoárt egy immár csaknem teljesen lecserélődött előadói gárda számára.

Köztudott ugyanis Bauschról: szerződtetéskor elsődlegesen nem a jelentkező tánctudása érdekelte, inkább a személyisége. Sokszor egyetlen párbeszéd alatt eldőlt, hogy valakivel együtt kíván dolgozni, vagy sem… A darabjaiba folyamatosan beépítette a táncosaitól kapott impulzusokat, legyenek azok történetek vagy csupán néhány speciális gesztus. Fennállt tehát a lehetősége annak, hogy a mindezt egybevarázsoló zseniális alkotó jelenlétének megszűnése lehetetlenné teszi művei hiteles felújítását.

A Vollmond 2022. november 20-i előadása azonban lenyűgöző szinten oszlatta el ezt az aggályt. Minden bizonnyal nagy a szerepe ebben annak a néhány művésznek, akik még élnek, illetve aktívak voltak az új betanuláskor, sőt olyan is akad közülük, aki újra fellépett (akár 60-70 évesen is) az új változatban. A siker nem csupán rajtuk múlt, a jelenlegi társulatvezetés érdeme is, hogy sikerült olyan fiatalokat szerződtetni az együttesbe, akik kellő érzékenységgel hangolódnak rá egy nagyon is adott anyagra, képesen arra, hogy saját frissességükkel újratöltsék azt.

Maga a mű, a Vollmond (Telihold) az alkotó utolsó nagy (csaknem két évtizedes) periódusából való, amikor a rá jellemző kisebb jelenetek és jelenettöredékek összerakásában egyre inkább kezdett fiatalabb táncosainak lendületes technikájára támaszkodni.

Ez párhuzamban állt saját életérzésének változásával is: szemben a 80-as években rá leginkább jellemző, már-már kímélet-len expresszionizmusával, ahol leginkább az emberi kiszolgáltatottság bugyraiba engedett betekintést, megjelenik a derű. Az itt sorjázó jelenetek nagy része is az emberi esendőség színeit láttatja, de már jóval megbocsátóbban: több a humor (tehát már nem szarkazmus), a jókedv és főleg az egymás iránti szeretet. Itt valahogy mindenki szerethető, akár elbukik, akár nem, vagy ha csupán valami tétova próbálkozást tesz, ami aztán nem vezet sehova, sőt nemhogy vége nincs, de eleje se nagyon.

Persze több elemet viszontlátunk a legkorábbi Bausch-darabokra jellemző vonásokból is. Ilyen elsősorban a jelmezek stílusa (még mindig a csodálatos Marion Cito kézjegye), a jelenetek mozaikos szerkesztése és az ismétlés mint hangsúlyképző elem. Hányszor meg-megpróbálják ugyanazt a mozgássort, akciót (pont annyiszor, amennyi fokozza a figyelmet, de még nem unható meg), mennyi remény és reménytelenség köszön vissza ezekből az újrapróbálkozásokból! Mégis, immár nem a Café Müller hasonló jeleneteinek szomorúságát érezzük, hanem valami szeretetteljességet, derűt, ha leggyakrabban önironikusan is.

A jelenetek, szólószámok, kettősök egy része egészen rövid, jelezve, hogy akár egyetlen apró ötlet is számít. Példaként csupán egy kedvencem: hófehér estélyi ruhában, kezében egy teli pezsgőspohárral a színen átvonuló lány, aki útközben a poharat a bokájánál kezdve bevezeti hosszú ruhája alá, majd a dekoltázson át kidugva emeli a szájához – mindezt a legnagyobb eleganciával és magától értetődő módon… Példa arra, hogy nem kell mindig kinyilatkoztatni, elég egy apró, szokatlan fricska, ahogy egy karcolat is képes akár többet adni, mint egy novella.

Mert a lényeg itt sosem az, hogy mit hoznak a színre percről percre a táncosok, milyen újabb ötletet, színt, mozdulatelemet, mondatot, csakis az számít: hogyan.

Például valahányszor valaki megszólal (leginkább Nazareth Panadero, a rangidős, már a 80-as években is aktív táncosnő), nem a szép/jó artikuláció a cél, hanem a szöveg nyomatékos felmutatása.

A mű lendületéhez, pergéséhez tartozik még a táncosok lenyűgöző tánctechnikája, lendülete, energiája és érzékenysége mellett a rengeteg (és gyönyörű) rohanás; mindig szenvedélyesen, a néző által nemigen látható célok felé, át a színen és igen gyakran keresztül a vízen is…

A vízen, ami hálás színpadi elem: csodálatosan világítható (jelen esetben a teliholdat megidéző tompa ezüstös fényen kívül más eszközt erre nem használtak, minek is: költői és látványos így is), a bevizeződő ruhák mozgása, súlya és lendülete pluszenergiát ad a jelenetekhez, de mindezek mellett váratlan módokon is eljátszadoznak az elemmel. A különleges szikla ötletéhez nincs forrásom – nem tudni, honnan jött az előadás egyetlen díszletelemének gondolata, mindenesetre gyönyörű ellentéte a ruganyos emberi testek lágyságának és képlékenységének, valamint a víz illékonyságának. Néha lélegzetelállító, hogyan használják, akár életveszélyes virtuozitással veti le róla magát valaki, akár csak megáll szikáran valahol a tetején, egy göröngyös vagy veszélyesen lejtős pontján.

Mindig erős, mindig szép, amit látunk, és sose beszél többről vagy kevesebbről, mint az emberről, az érző, érzékeny emberről.

Ez önmagában is felemelő, de tudom, hogy Pina Bauschnak is örömére szolgálna a felújítás, ha látná… ■

Nicholas Losada

Dean Biosca

A társulat

A test kifejezőereje mindent el tud mesélni az emberi lélekről

GONDOLATOK A NAGYVÁRAD TÁNCEGYÜTTES ANTIGONÉ CÍMŰ ELŐADÁSÁRÓL

Györfi Csaba és Kerekes Dalma-Gabriella

A NAGYVÁRADI SZIGLIGETI SZÍNHÁZ NAGYVÁRAD TÁNCEGYÜTTESE 2021. NOVEMBER 21-ÉN MUTATTA BE AZ ANTIGONÉ CÍMŰ ÓKORI GÖRÖG DRÁMA TÁNCSZÍNHÁZI ADAPTÁCIÓJÁT GYÖRFI CSABA RENDEZÉSÉBEN. | János Szabolcs tanulmánya Fotó: Vígh László Miklós

Szophoklész tragédiájának középpontjában Antigoné és Kreón király áll: Antigoné, aki az istenek íratlan törvényeit követi, végtisztességet kíván adni testvérének, Polüneikésznek, aki a város ellen támadt, ezt azonban Kreón megtagadja, hazaárulónak tartván a férfit. Antigoné és Kreón viszálya nem csupán két akarat egymásnak feszüléséből adódik, hanem egy ennél sokkal magasabb rendű konfliktus, az emberi és isteni világrend összeütközéséről szól. Ebben az összecsapásban Antigoné látszólag alulmarad, ám Kreón tetteit az istenek nem hagyják büntetlenül: a király fia és felesége halálával fizet ellenszegüléséért.

A Nagyvárad Táncegyüttes előadásának rendező-koreográfusa Györfi Csaba, aki rendhagyó módon, a kortárs mozgásszínház eszközeivel értelmezi újra a görög klasszikust. A vele készült interjúban a legnagyobb kihívásként azt határozta meg, hogy úgy tudja színpadra vinni a művet, hogy a darab szellemiségét tiszteletben tartva, új formanyelvet létrehozva egy érthető, erőteljes előadás születhessen: „Célom, hogy azt, amit a mű a zsigereiben képvisel, minél pontosabban és kifejezőbben tudjam a testekre komponálni. Nem kis feladat ez a társulat számára sem, olyan témát és gondolatot kerestem, hogy minden előadónak kihívást és közös ügyet jelentsen a próbafolyamat."[1]

Az ősbemutató 2021 novemberében volt Nagyváradon, majd az ottani előadások után/mellett a Nagyvárad Táncegyüttes Bukarestbe is elvitte az Antigonét a Magyar Színházi Szövetség első alkalommal megszervezett Bukfeszt 2022 nevű, a magyar színházak bemutatkozását szolgáló fesztiváljára. A rendezvény keretében az Antigoné bemutatójára 2022. június 8-án, az Odeon Színház stúdiótermében került sor.

Az előadás szereposztása: Antigoné (Törteli Nadin), Iszméné, a húga (Barkóczi Réka), Polüneikész, a kitaszított bátyja (fekete bábu), Eteoklész, a másik bátyja (szintén fekete bábu), Haimón, a vőlegénye (Barabás Hunor), Eurüdiké, Haimón anyja (Kerekes Dalma-Gabriella), Kreón király, Haimón apja (Györfi Csaba), Teiresziasz, a vak jós (Barkóczi Réka fehér maszkban) és a kórus.

Antigoné története klasszikus téma, amelynek kortárs színpadi átültetése komoly kihívás elé állít rendezőt, koreográfust és táncost. A dramaturg és a koreográfus (Czvikker Katalin, valamint Györfi Csaba) csapata a klasszikus történet mindegyik hatáselemét felhasználta az előadás egyes mozzanatainak felépítésében, amelynek során három fő kapcsolatot emelnek ki: az isteni törvényhez, a közösséghez és az emberi törvényhez való viszonyt.

[1] A görög hitvilág erőt és tudást képvisel. Interjú Györfi Csabával. Készítette: Bíró Árpád Levente. In: http://www.szigligeti.ro/hirek/nagyvaradtancegyuttes/433

A társulat aprólékos, minden mozzanatra figyelő munkájának köszönhetően a publikum tökéletesen érti az előtte lejátszódó drámát, a koreográfia a cselekményt úgy mutatja be, ahogy van, díszítések és túlértelmezések nélkül.

A kritika az Antigoné lélegzetelállító táncszínházi előadását méltatja, amikor kiemeli, hogy a Kreón alakját megformáló Györfi Csaba rendező koreográfiája (koreográfusasszisztens: Törteli Nadin – Antigoné) a nagyváradi társulat előadásában az utolsó pillanatig lebilincseli a közönséget. Egy klasszikus, jazzes, kamarazenei, elektronikus (Cári Tibor) árnyalatokkal tarkított hangzásvilággal, a Cristina Breteanu által készített kifejező jelmezek és a Szőke Zsuzsi által tervezett kivételes díszlet révén (három famodulból kinövő és a termet átszelő párhuzamos rudak, amelyek lehetővé teszik a felmászást, a leereszkedést, a tárolást, a felakasztást, a közeledést, a távolodást stb., és a rúdtánc sem az, aminek látszik) a nagyváradi Antigoné sűrített formában, példás letisztultsággal meséli el a történetet (dramaturg: Czvikker Katalin).[2]

Az előadást értékelő kritikusok rámutatnak a díszlet minimalista, de a végletekig funkcionális voltára, kiemelvén azt, hogy a koreográfia tudatosan épít az egyes díszletelemekre: „Minimalista díszlet, nagy, mozgatható kockák, amelyekből cölöpök emelkednek ki, és amelyeket a táncosok a történet felépítéséhez is használnak. A színpad mögötti fal, az egyetlen fix elem hol fényben fürdik, hol árnyékban marad, de a belőle kiemelkedő cölöpöket használják a leggyakrabban – horgokká válnak az öngyilkosok számára, ágyakká a temetést követelő halottak számára, még ha a szokások megszegése árán is, támaszokká a két fél közötti konfliktusokban stb. A fényszűrők a sárga árnyalataiban váltakoznak és erős kontrasztot alkotnak a fekete, egyáltalán nem személyre szabott jelmezekkel (uniszex trenchek)."[3]

A zene az egyik olyan előadáselem, amelyik a Nagyvárad Táncegyüttes előadásának sikerét biztosítja, és amely nélkül nem működött volna: Cári Tibor ugyanis egy olyan zeneszerző, „aki tudja, hogyan kell színpadra vinni egy előadást, […] tökéletesen érti a zenei illusztráció szerepét egy színházi előadásban"[4] és aki képes arra, hogy megteremtse az Antigoné sajátos univerzumát.

Az előadást méltató Mihai Brezeanu kritikájában külön kiemeli a táncosok felkészültségét és kiemelkedő teljesítményét: „A táncosok mozdulatainak, gesztusainak és mimikájának kifejezőereje, az egyes jelenetek mögötti gondolati koherencia és azok egymásra épülése ellensúlyozza (akarom írni: felülmúlja) a szavak hiányát. Nincs helyük, nincs szerepük a szavaknak, a test, a karok, a nézések (ah, az a tündöklő fény Antigoné szemében, az a gyötrelem Kreónéban!), a díszletelemek tánca, a zene és a fények mindent elmondanak. És milyen ritmusban, milyen iramban, milyen fizikai és szellemi igénybevétellel!"[5]

Ugyanezt emeli ki méltatásában Nona Rapotan is: „Elismerésre méltó a táncosok felkészültsége, hiszen nem látszott rajtuk az erőfeszítés, ahogyan a technikai megvalósítás érdekében sem adták fel a művészi szempontokat. Kiváló az együttműködés az összes szereplő között, amit kívánatos lenne gyakrabban látni a színpadon."[6]

Az előadás hatásának értelmezésekor a kritikák szövegéből vissza-visszaköszön a katarzis antik eszménye és követelménye. Nona Rapotan szerint a néző „jó érzéssel távozik a nézőtérről, paradox, de így van: ott volt, a színpadon, az egyik vagy másik táncos mögött, részese volt Antigoné drámájának, amely hirtelen az ő drámájává válik".[7] Ezt emeli ki Mihai Brezeanu is, akinek értelmezésében Kreón a halott, a többiek „eltiporják a halált, és megtalálják a fényt. Dead women and men can dance, és a táncuk félelmetes, mint ahogy a tánc és a színház és az élet is az lehet számunkra".[8]

Ókori téma modern feldolgozásban… Ennél azonban sokkal több a Nagyvárad Táncegyüttes Antigonéja: egy történet, amely rólunk, emberekről, a hatalomhoz, a törvényhez való viszonyunkról szól. Rólunk és hozzánk szól: szavak nélkül, a testek által, a tánc és a zene ősi, egyetemes nyelvén. ■

Györfi Csaba és Barabás Hunor

Györfi Csaba

[2] Mihai Brezeanu: Dead can dance – Antigoné la BukFeszt, 2022 In: https://agenda.liternet.ro/articol/26405/Mihai-Brezeanu/Dead-can-dance-Antigone-la-BukFeszt-2022.html
[3] Nona Rapotan: Antigona – lupta cu destinul și victimele colaterale. In: https://bookhub.ro/antigona-lupta-cu-destinul-si-victimele-colaterale/
[4] Nona Rapotan: Antigona – lupta cu destinul și victimele colaterale. In: https://bookhub.ro/antigona-lupta-cu-destinul-si-victimele-colaterale/
[5] Mihai Brezeanu: Dead can dance – Antigoné la BukFeszt, 2022 In: https://agenda.liternet.ro/articol/26405/Mihai-Brezeanu/Dead-can-dance-Antigone-la-BukFeszt-2022.html
[6] Nona Rapotan: Antigona – lupta cu destinul și victimele colaterale. In: https://bookhub.ro/antigona-lupta-cu-destinul-si-victimele-colaterale/
[7] Nona Rapotan: Antigona – lupta cu destinul și victimele colaterale. In: https://bookhub.ro/antigona-lupta-cu-destinul-si-victimele-colaterale/
[8] Mihai Brezeanu: Dead can dance – Antigoné la BukFeszt, 2022 In: https://agenda.liternet.ro/articol/26405/Mihai-Brezeanu/Dead-can-dance-Antigone-la-BukFeszt-2022.html

TUDAT ALATT TÁNCOLÓK

Velekei László: Peer Gynt – Győri Balett, 2022. november 22., Győri Nemzeti Színház

EZ NEM AZ EREDETI PEER GYNT, EZ AZ ÉN PEER GYNTÖM – VALLJA VELEKEI LÁSZLÓ KOREOGRÁFUS A DARAB MŰSORFÜZETÉBEN. UGYANITT OLVASHATÓ A GYŐRI PRODUKCIÓ SZINOPSZISA IS. MAGA AZ ELŐADÁS VALÓBAN EGY KARAKTERES ALKOTÓI OLVASATON ÁTSZŰRVE TARTALMAZZA IBSEN VERSES DRÁMÁJÁNAK TÖRTÉNÉSEIT. EZ PERSZE NEM PROBLÉMA: A MŰVÉSZI SZABADSÁG ELIDEGENÍTHETETLEN RÉSZE AZ ÉRTELMEZÉS/ÁTÉRTELMEZÉS SZABADSÁGA. ARRÓL NEM IS SZÓLVA, HOGY A PEER GYNT AMÚGY IS A NEHEZEBBEN KÖVETHETŐ SZÍNDARABOK EGYIKE: KOMOLY ÁTDOLGOZÁS NÉLKÜL VÉLHETŐEN TELJESEN ALKALMATLAN TÁNCSZÍNPADRA. VISZONT A GYŐRI BALETT PEER GYNTJE A KIFEJEZETTEN RÁSZABOTT SZINOPSZISSAL IS CSAK KÖSZÖNŐVISZONYBAN VAN: UTÓBBI RENDRE TÖBBET MOND, MINT AMIT LÁTUNK.

| Szöveg: Török Ákos Fotó: Rakonczai László, Ambrus László, Csapó Balázs

Fotó: Rakonczai László

Velekei László győri darabjait általában hangsúlyos látványelemek, az érzékeny fények mellett leggyakrabban erőteljes és visszatérően játékba hozott mozgó színpadi szerkezetek jellemzik. Most azonban a vizualitás a megszokotthoz képest is nagyobb súllyal esik a latba. Jól jelzik ezt a kezdőpillanatok: egy hevenyészett cirkuszi tissue-szám keretén belül agancsos férfiak érkeznek az égből, egy fiatalember gubbaszt a színpad hátsó részén egy nézőtér felé lejtő, körülbelül két-háromszorosra méretezett ágyon, az előtérben fekete ruhás női alak oldalterpesztett mélyguggolásban rituális jellegű mozgássorokat végez egy asztal fölött, a háttérben fent hatalmas, ágas-bogas, csontszínű képződmény, oldalt itt-ott növényi részek és/vagy gyökerek futnak egy-egy nagyobb felületű díszletelemen (díszlettervező: Bozóki Mara). Klasszikus zenével és érzékletes mozdulatsorokkal felszorozva ez egy kifejezetten erős felütés. Még úgy is, hogy ebben a pillanatban mindebből talán annyi érthető, hogy egy özvegyasszony teljesen kétségbe van esve, miközben egy fiatal férfi (elképzelhető, hogy a fia) éppen alszik, és gyaníthatóan ez az egész a fiú (láz)álma.

Az elmesélt történet alapvetően egyszerű: egy fiatal férfi olyannyira hiába küzd apja emlékével, hogy emiatt nem csupán felnőni képtelen, de komoly elmegyógyintézeti kezelésekre is szorul. Velekei László és Csepi Alexandra dramaturg olvasatában Peer Gynt álmai/képzelgései/látomásai valóságos történésekkel keverednek. Az álomdramaturgia bizonyos értelemben megengedő: például csodás elemeket és logikai bukfenceket is elbír, hiszen éppen ezek azok a jegyek, amik megkülönböztetik az ébrenlét szigorúbb szabályszerűségeitől. Emellett azonban sokkal nagyobb következetességet igényel, különben a nézők a megértéshez fontos kapaszkodókat veszíthetnek el. A később megjelenő látványelemek közül ez utóbbinak esik áldozatul a fürdőkádakban mozgó és onnan kilépő női alakok jelenete, amely bármennyire is erőteljes képzet, számottevő előzmények és következmények nélkül csak üresben pörgeti a fantáziát. Előzményként az ugyanis nem elég, hogy a fantázia/tudatalatti mélységébe való merüléskor vízbugyogás hallatszik, és az ezt megelőző jelenetben az esküvői asztal azonos színre van festve, mint a kádak. Ennél szerencsésebb, hogy azon a bizonyos jól megrakott asztalon azt követően is mozdulatlanok maradnak a feltétek, hogy az felborul. Ezekkel szemben nem csupán elég jól mutatnak, de a helyükön is vannak a mozgásba hozott infúziós állványok az egyik kórházi jelenetben.

Matuza Adrienn és Luka Dimić
Fotó: Rakonczai László

Luka Dimić és Herkovics Eszter Adria
Fotó: Ambrus László

A fentiekből is következik, hogy a győriek Peer Gyntje egy pszichoanalitikus felnövéstörténet: az apja elvesztésének traumáját önmagában elfojtó férfi belebetegedik saját védekező mechanizmusába, majd az elfojtásaival való szembenézés hatására egészséges felnőtt férfivá válik. Illetve ami mindebből megjelenik: egy fiatal férfi belebetegszik az apja emlékével való hasztalan küzdelmébe, mígnem egy szimbolikus harc során végül legyőzi az őt fojtogató apafigurát, és innen kezdve talán boldogan élnek kedvesével. Megmaradva az alkotói értelmezés szabadságánál, és fenntartásokkal bár, de elfogadva, hogy ez egy Peer Gynt, mégis felmerül a kérdés: mennyire időszerű egy pszichoanalitikus olvasat 2022-ben? A pszichoanalitikus megközelítés a művészetek terén ugyanis a maga akkori radikális újszerűségével, kritikus attitűdjével és felszabadító erejével leginkább az 1900-as évek első felében hatott megtermékenyítően és körülbelül a 70-es évekre csengett le. Gondolkodásmódként egyre szélesebb körökben kezdett ismertté válni, mígnem napjainkra konyhapszichológiává és szórakoztatóipari filmtermékek intellektuális origójává vált. Mindez nem azt jelenti, hogy a pszichoanalízis ne lenne most is hatékony gyógyászati kezelésmód, csupán azt, hogy a művészetek terén régen lejátszott. Ráadásul azóta kiderült, hogy Freud antropológiájának több eleme, például az elme tudat előtti folyamatairól vallott elképzelései pontatlanok és korrekcióra szorulnak. Ahogy Nagy Péter István pszichológia szakot végzett rendező megfogalmazta: „Ezzel együtt lehet a pszichoanalízisen keresztül elemezni dolgokat, csak nem biztos, hogy ez a legélesebb kés, amivel egy embert vagy egy drámai történetet fel lehet boncolni."

Ha az olvasat alapvető idejétmúltságán és azon is túllépünk, hogy Freud emberről vallott elképzelése mára több ponton is meghaladottá vált, többek között a darabban a fejlődés kapcsán hangsúlyosan megjelenő szexualitás szerepe tekintetében is, egy kifejezetten jó sodrású, a mozgalmasabb és líraiabb, a több- és kevesebb szereplős részeket jó ritmusban adagoló előadást kapunk.

Velekei László előszeretettel vegyíti munkáiban a (neo)klasszikus és a kortárs mozgásformákat színházi jellegű arcjátékokkal. Mindezt most érzékletes testgesztusokkal is megfejeli. Ezek is hozzájárulnak ahhoz, hogy nézőként egy pillanatig sem unatkozunk: rövidebb, változatos mozgóképek követik egymást, amelyek éppen addig tartanak, amennyi erő van bennük.

A különböző mozgásformák itt a koreográfustól megszokottakhoz képest is jobban elkülönülnek egymástól, aminek egyik következménye, hogy a nagy létszámban előadott, már-már show-szerű gesztusok viszik el a tejfölt, mint amilyen például a Peer-gúnyoló kórházi jelenet vagy az olyan klipszerű gyorsasággal pörgő, szintén inkább pózokkal és gesztusokkal dolgozó megoldások, mint Peer vágy- és lázálma az első kórházi jelenetben, és kissé háttérbe szorulnak a cizelláltabb, esztétikai értelemben mívesebb részek. A kétféle színházi nyelv helyenként szétfeszíti az előadást, amit jól mutat a kettő közötti átmenet megoldatlansága akkor, amikor például Peer teljesen szétesve, a lábán alig állva kikel az ágyból, majd két pillanat múlva dinamikus és feszes szólóba kezd. Van olyan színházi nyelv (ilyen például az opera vagy a balett), amibe ilyesmi bőven belefér, de itt, azt követően, hogy valós testgesztusokkal mutatták meg a karakter állapotát, ez a váltás kissé komikus. Miközben érezhetően ez itt nem célja az alkotóknak.

Az alapvető dramaturgi munkát, vagyis a Peer Gynt pszichoanalitikus történetté való redukálását az alkotók jól elvégzik, azonban kisebb-nagyobb dramaturgiai bukkanók maradnak a darabban. Egy történetmesélő előadásban egyszerűen nem életszerű, hogy miután Peert és az éppen házasodni készülő Ingridet a lány esküvőjén szex közben in flagranti kapja az egész násznép, ők ezt követően még biztos, ami biztos, végigviszik az aktust. Igaz, ha ezen túltesszük magunkat, a lány elhasználásának és eltaszításának pillanata már egy jól szerkesztett és erőteljes színházi pillanat. Azt sem lehet megtenni egy előadásban következmények nélkül, hogy mondjuk a második felvonás kezdetét a főhős a függöny előtt kezdi meg, és a vörös bársony mögül nyúl ki érte a kedvese keze. Egy ilyen gesztus ugyanis egy pillanat alatt leplezi le a színházi helyzetet és tesz idézőjelbe mindent, ami eddig történt, és ami ezt követően történik. Ezzel felrúgja a kimondatlan, mégis alapvető megállapodást a nézővel, hogy az valósnak fogadja el a színházi illúziót: valójában itt ér véget a Peer Gynt színházi előadása, és venné kezdetét valami más. Szintén a pszichoanalitikus értelmezésből adódik, de elsősorban a koreográfiához kapcsolódik a két ödipális jelenet közötti különbség. Az első felvonásban az anya, Peer, a szarvasbikaként megjelenő apa és Peer kedvesének négyese nem csupán mozgásos gördülékenységében hagy maga után kívánnivalókat: helyenként rossz értelemben véve bizarr jeleneteket eredményez. Ebben a mindenki mindenkivel leosztásban leginkább az apa és a lány érintkezései csúsznak félre: az például egyenesen egy mutogatós bácsi szánni való kálváriáját idézi, amikor az apaszarvas körbe-körbe kergeti a lányt az éppen egymást szerető anya és Peer körül. Ezzel szemben a második felvonás első jelenetében már pontos és erős az apa, anya és Peer hármasa, megmutatva, hogy miként lehet jó ízléssel és megfelelő koreográfusi érzékkel nyúlni a vérfertőzést idéző lélektani képlethez. Hasonlóan érzékletes és erős az első felvonás lakodalmi jelenete Peerrel, a történések fölött fekete árnyékként őrködő anyjával, az arával, aki Peer korábbi kedvese, és még mindig vonzódik a fiúhoz, az ara ismerősével, aki felkelti Peer érdeklődését és a mindeközben felszarvazódó vőlegénnyel. A legtöbbször sikerül dramaturgiailag megoldani, hogy odaillő karjelenetek is kikerekedjenek az alapvetően individualista történetből: így születnek meg az apaszarvas körüli szarvasifjak, jön létre a Peert gúnyoló falunépe helyén a kórházi ápoltak és/vagy dolgozók közössége és fut végig a darabon a falubeli nők kara.

Luka Dimić és a Győri Balett

Fotó: Rakonczai László

Az előadás díszlete nem csupán hangsúlyos, de nagy léptékű és jelentéses: a történések nagy része a föld alatt játszódik, amely egyben Peer tudatalattija is. A cikk szerzőjének sem előadás közben, sem a szinopszis vonatkozó részének elolvasása után, sokadik nekifutásra sem sikerült óriási agancsként azonosítani azt a bizonyos ágas-bogas képződményt, amely a darab legfőbb, magasan fekvő látványeleme: sokkal inkább hatott egy hatalmas, félig a föld alatt lévő állati tetem csontozatának maradványára, apokaliptikus időket idézve meg ezzel. Miközben az alkotók ezzel az egész előadásra vizuálisan rátelepülő csontszerkezettel kitűzik a tudatalatti határvonalát, így a fent és a lent közötti közlekedések szimbolikus értelmet nyernek, onnan kezdve a lent zajló történések között nehézkessé válik megkülönböztetni egymástól a képzelet/álom/látomás szülte fikciókat és a valóságos történéseket. Ezek közül talán a legzavaróbb a betegágynál megjelenő kisfiú, akiről Ibsennél tudhatjuk, hogy Peer állítólagos gyereke, aki a fiatal férfi puszta vágyából született, itt azonban eldönthetetlen, hogy a fia és/vagy gyermekkori önmaga, vagy valaki egészen más.

A győri előadás látványvilága tehát messze nem puszta hatásvadász látványosságként működik, hanem fontos jelrendszerként, mégis több ponton elnyomja és félreviszi a darabot. A már említettek mellett ilyen elem Velich Rita jelmezkollekciója. Az egyenként jól működő és jelentéses jelmezek egy térbe kerülve némiképpen felborítják a darabbeli erőviszonyokat. Ebben az olvasatban, összhangban a pszichoanalitikus megközelítéssel, központi szerep jut az anya figurájának, aki elevenen és képzeletként/látomásként is megjelenik. Matuza Adrienn mozgásban és színpadi jelenlétben is megadja a karakter súlyát, amelyet a jelmeztervező több remekbe szabott ruhaköltménnyel is megtámogat. Ez így a helyén is van. Az apafigura jelmeze egy tömbből faragott, és karakteressége miatt még inkább vonzza a szemet, főként a fején lévő agancsokkal, mindezt Jekli Zoltán büszke tartással és robbanékony férfierővel tölti meg. Kettejük mellett mindenki más szinte teljesen kiszorul a történetből: többek között Herkovics Eszter Adria Peer kedveseként a maga sokkal kevésbé megragadó világos ruháiban.

Hasonló történik a szintén világos jelmezekbe öltöztetett Luka Dimićcsel is a címszerepben. Noha nem bizonyul gyengébb táncosnak Jeklinél, eleve, már látványként elveszti azt a küzdelmet, amit egyébként a darab szerint végül meg kellene nyernie. Amíg Jekli a maga sötét tónusú jelmezében egyszerre tud apaként és szarvasbikaként megjelenni (ami egyébként hatalmas műagancscsal a fején komoly előadói teljesítmény), Dimić a ráadott fehér tánccipőben úgy néz ki, mint egy táncos, aki táncol. Kifejezetten erős, atletikus alkata ellenére érzet szintjén ezért nem is tudhat igazi ellenfele lenni Jekli apafigurájának, így a darabbeli győzelme csupán deus ex machina. Ehhez az is hozzájárul, hogy ez a győzelem a hosszasan borult égből egyik pillanatról a másikra előbukkanó derűként, vagyis bármiféle dramaturgiai támaszték nélkül érkezik, ami akkor is a hamisság érzetét kelti, ha mind a küzdelem, mind a diadal szimbolikus. Túl a jelmezeken, az előadás üde fényfoltja Horváth Krisztián, aki félig alkoholista, félig agyalágyult főorvosként a sok komolyság mellé éltető humort visz a táncelőadásba.

A nehéz és talán kevéssé nézőcsalogató drámai alapanyag miatt merész vállalás a Győri Balett Peer Gyntje, összességében mégis célba ér: némi nézőtéri értetlenkedés mellett aha- és hűhaélményeket egyaránt okoz. ■

Jekli Zoltán és Matuza Adrienn

Fotó: Csapó Balázs

„A LEGJOBBAT KELL ADNUNK ÖNMAGUNKBÓL, CSAK ÍGY ÉRHETÜNK EL BÁRMILYEN VÁLTOZÁST.”

Peer Gynt szerepében Luka Dimić

Fotó: Csapó Balázs, Jekli Zoltán, Milos Milivojevi (Tanjug Tacno)

Luka Dimić

Fotó: Jekli Zoltán

VELEKEI LÁSZLÓ, A GYŐRI BALETT IGAZGATÓJA SZERET KÍSÉRLETEZNI, DE NEM KOCKÁZTAT. BIZTOSRA MEGY, AMIKOR ÚJ DARABJAI CÍMSZEREPÉRE RENDRE FIATAL TEHETSÉGEKET VÁLASZT A TÁRSULATÁBÓL. PONTOSAN TUDJA UGYANIS, HOGY KI ÉRETT MÁR MEG A TECHNIKÁJA ÉS A SZÍNPADI JELENLÉTE ALAPJÁN A NAGY KIUGRÁSRA, ÉS EZT LEHETŐVÉ IS TESZI A SZÁMÁRA. ILYEN VOLT A KÖZELMÚLTBÓL MARJAI LILI (ANNA KARENINA), HERKOVICS ESZTER ADRIA (GISL) ÉS MOST LUKA DIMIĆ A PEER GYNT FŐSZEREPÉBEN. A FIATAL SZERB TÁNCMŰVÉSZ, AKINEK A NAGYAPJA MAGYAR, ÉS ÖT ÉVE TAGJA A TÁRSULATNAK, PREMIERJE NAPJÁN MEGKAPTA AZ ÉVENTE ODAÍTÉLT AUDI HUNGARIA A MINŐSÉGI TÁNCMŰVÉSZETÉRT DÍJAT. HAZÁJÁTÓL PEDIG A SZINTÉN RANGOS VERUJ U SEBE ELISMERÉST.
VARGA SZILVESZTER ANYANYELVÉN BESZÉLGETETT VELE A DARAB BUDAPESTI BEMUTATÓJA ELŐTT.

Először is engedje meg, hogy gratuláljak a díjhoz, amely a Higgyél magadban (Veruj u sebe) címet viseli. Ön hisz magában?
Hiszek magamban, mert ha nem, akkor semmire sem megyünk, bármilyen hivatásról is legyen szó. Ennél már csak az jobb érzés, ha mások is hisznek bennünk.

Azok, akik odaítélték ezt a díjat, hisznek önben?
A jelek szerint igen, és odafigyelnek a munkámra. Különösen jó érzés számomra, hogy vannak, akik figyelemmel kísérik azok munkáját is, akik elhagyták Szerbiát, és külföldön népszerűsítik a balettművészetet.

Ezt a díjat a pedagógiai tevékenységéért kapta, hogyan tud erre időt szakítani?
Nagyon törekszem arra, hogy amikor van időm és hazamegyek, tartsak néhány órát a Nemzeti Táncművészeti Alapítványnál, és hogy átadjam a gyerekeknek a tapasztalataimat, amelyeket a bécsi iskolaévektől kezdve egészen a győri táncoskarrierig szereztem. Azt hiszem, nagyon fontos, hogy minél több jó pedagógus legyen, aki a gyerekeket képzi.

Mit jelent Szerbiában az, hogy valaki táncművészettel foglalkozik?
Mert az embereknek általában nem a tánc vagy a balett jut először az eszébe, ha Szerbia szóba kerül.
Valóban, ez nem valami közkedvelt téma, odahaza többet beszélnek a sportról, a teniszről, a kosárlabdáról vagy a fociról, de azt hiszem, hogy a táncosainkra is büszkék lehetünk. Sok honfitársam él külföldön, híres társulatoknál dolgoznak, sikereket érnek el, szeretnének jó fényt vetni a hazájukra.

Szerbiában mégis többet mond, ha valaki Novak Đoković vagy Dragan Stojković Piksi nevét ejti ki?
Igen, ezek nagy nevek, és szinte lehetetlen magunkat hozzájuk mérni, de azért mindig jólesik, ha valaki elismeri a munkánkat.

Egy interjúban azt mondta, hogy országában nehéz bárkit is rábeszélni arra, hogy balettozzon, főleg akkor, ha férfiról van szó. Hogyan találják meg az utánpótlást?
Valóban így van, a fiatalokat nagyon kell bátorítani, és fel kell készíteni őket arra, hogy higgyenek önmagukban, mert a balett nagyon szigorú szakma, amelybe az emberek legfeljebb kíváncsiságból pottyannak bele, és csak akkor maradnak benne, ha elkapja őket a gépszíj és megszeretik.

Bécs után hogyan jutott el Győrbe?
Belgrádban és Bécsben tanultam. Belgrádban a Lujo Davičo Balettiskolába jártam és a Nemzeti Táncművészeti Alapítványnál tanultam, ahol először találkoztam profi táncosokkal a világ minden tájáról, akik jó hatással voltak rám. Ezt követően mentem Bécsbe, ami igazi iskola volt a számomra, miután pedig Győr közel van az osztrák fővároshoz és sok jót hallottam az itteni társulatról, sőt a városról is, nekünk, táncosoknak pedig jót tesz, ha több társulatot is megismerünk, ezért esett a választásom Győrre. Aztán nagyon megtetszett, de akkor még nem gondoltam arra, hogy ez lesz az utolsó desztináció…

Az utolsó desztináció?
Azért ezt még nem tudom, de öt éve vagyok már itt, és jól érzem magam, mindenért nagyon hálás vagyok Győrnek, a Győri Balettnek és Magyarországnak, mert mindenki nagy tisztelettel van irántam, a szüleim iránt, és ennek a dupláját szeretném visszaadni.

Miután beszél oroszul, miért Bécs, miért nem Moszkva?
Ez jó kérdés. Oroszul Bécsben tanultam meg, amikor még németül sem beszéltem. Hallottam egy nyelvet, amely hasonlított a szerbre, ezért idővel megtanultam oroszul. Minden balettművésznek az a vágya, hogy egy olyan nagy színházban táncoljon, mint a Bolsoj vagy a Mariinszkij, a Bécsi Állami Opera vagy a Párizsi Opera, de azt hiszem, hogy a Győri Balett szintén magas színvonalat képvisel.

Hogy tetszik a Peer Gynt?
Nagyon érdekes szerep, különösen az tetszik benne, hogy nem egyetlen fix történet, egy fix jellem, ezért a saját tapasztalatainkra hagyatkozva formálhatjuk meg Peer Gynt alakját. Úgy kezdtem, hogy elolvastam Henrik Ibsen művét, aztán minden létező cikket, internetes bejegyzést előkerestem, még filmeket is néztem, majd megpróbáltam magam beleképzelni az ő helyébe. Amikor egy főszereppel találkozunk, akkor mindenki keresi magában azt, ami közös benne és a szerepben. Peer Gynt egy nagyon bonyolult szerep, mert sokféle alakban jelenik meg, és ezért minden újabb megjelenési formáját másképp kell átélni: hogyan tekint az anyjára, a szerelmére, a barátjára, és ott van az apjához való viszonyulása, ami azért nehéz, mert nem volt jelen az életében. Ezért a Peer Gynt óriási próbatétel számomra színészi és fizikai szempontból egyaránt.

Peer Gynt személyiségében ott van a fény és a sötétség. Az ön számára a szerep szempontjából melyik a vonzóbb?
Mindkettő, minden a pillanattól függ, mindkettőben ott van a kihívás.

Peer Gynt folyamatosan menekül…
Igen, én is ezt mondanám, menekül a felelősségtől, attól, hogy férfivá váljon, és nincs tisztában azzal az áldozattal, amelyet a környezetében lévő emberek hoznak érte. Szeretne férfivá válni, hogy király legyen, de hosszú utat kell megtennie az önismeret terén, hogy ez bekövetkezzen.

Matuza Adrienn és Luka Dimić a Peer Gyntben

Fotó: Csapó Balázs

Luka Dimić az Audi Minőségi Táncművészetért Díj idei kitüntetettje

Luka Dimić a Veruj u sebe szerb elismerés idei díjazottja

Fotó: Milos Milivojevi (Tanjug Tacno)

Nagyon fontos a női és az anyai öl is. Ezt kell átadni a tánc eszközeivel. Hogy lehetséges ez?
Nagyon sok múlik a koreográfuson, azt hiszem, hogy Velekei Lászlóval ezt igen jól sikerült megragadnunk, de ehhez nagyon sok közös munkára volt szükség, sok inspirációra, hogy ezt átültessük a tánc nyelvére.

Akkor most ki a főszereplő, Peer Gynt vagy Solvejg?
Természetesen Peer Gynt, ugyanakkor Solvejg az ő nagy szerelme, de csak az anyja után, mert azt hiszem – ha szabad így fogalmazni –, hogy az anyja az igazi nagy szerelme, a nő, aki felnevelte. A második felvonásban, amikor az anya meghal, Solvejg veszi át aztán a szerepét.

A Peer Gynt 155 évvel ezelőtt íródott, és a zene is az idő tájt, mit mond ez a darab a modern kor emberének?
Azt hiszem, hogy Ibsen maga is büszke lenne, ha látná, hogy ezt a művét 155 évvel később is játsszák. Ma is sok ember azonosulhatna ezzel a darabbal.

A mi korunkban sokan menekülnek valamitől. Itt van közelünkben a volt Jugoszlávia, Ukrajna, sokan élik meg Peer Gynt sorsát.
Abszolút tekinthetünk így is a dolgokra, és éppen a tánc hordozhat magában feloldást ezekre a problémákra. Mindig arra kell törekednünk, hogy önmagunk legjobb változata legyünk, ahogy a legvégén Peer Gynt is erre törekszik. Ahhoz, hogy képesek legyünk a különbségek felismerésére, a legjobbat kell adnunk önmagunkból, csak így érhetünk el bármilyen változást.

Azt hiszem, a Peer Gyntben van valami általánosan emberi, amivel bárki azonosulni tud, származzon bárhonnan. Mi abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy temperamentumos népként tekinthetünk önmagunkra, és könnyedén át tudjuk adni az emóciókat. Ennek nagyon örülök, mert így egyszerűbb helyzetben vagyunk Peer Gynt alakjának megformálásakor.

Térjünk vissza a Higgyél magadban díjhoz, amit kapott. Ön szerint Peer Gynt hitt önmagában?
Igen. De mint mondtam, az a fontos, hogy mások is legyenek körülöttünk, akik hisznek bennünk. Nagyon nehéz bármiben is sikeresnek lenni, ha egyedül vagyunk. Mindig kell, hogy kedves emberek legyenek körülöttünk, akik ebben segíteni akarnak, mint például Peer Gynt anyja és nagy szerelme, Solvejg. Ők mindig hittek benne, a kezdetektől fogva, egészen addig a pillanatig, amikor férfivé válik, és ő is hinni kezd önmagában.

Tehát mindenki találja meg a maga Solvejgjét?
Igen, meg kell találnia a maga Solvejgjét és a saját anyját. ■

SARA BARAS A LÉLEK CÍMŰ ELŐADÁSÁVAL ÉRKEZIK A BUDAPESTI TAVASZI BARTÓK FESZTIVÁLRA

Sara Baras Társulat

A flamenco királynőjének tartott spanyol Sara Baras és társulata a Lélek című produkcióval lép fel április 10–11-én a Bartók Tavasz rendezvénysorozat keretében. A társulat 2007-ben már nagy sikerrel szerepelt Sabores – Ízek című darabjával a Müpában. A világ egyik legnagyobb flamencotáncosaként számon tartott Sara Baras három évtizedes pályafutása során jó néhány díjat, kitüntetést kapott. 1998-ban hozta létre saját együttesét, amellyel maradéktalanul megvalósíthatta koreográfusi és rendezői elképzeléseit. Alma (lélek) című előadásában egyszerre tér vissza a flamenco gyökereihez és pályájának korai időszakához. Ő maga úgy fogalmazott, hogy a produkció egy hatalmas ölelés, amelyben a legkülönbözőbb táncok és táncstílusok találkozhatnak és hathatnak egymásra. Az Alma ugyanakkor világ- és életszemlélet is, amelynek középpontjában a ritmus áll, minden ebből fakad és ide is tér vissza. A Bartók Tavasz Nemzetközi Művészeti Heteket a Müpa szervezi, és célja, hogy meghatározó kulturális társintézmények részvételével, más nagyvárosok bevonásával fokozatosan országos, sőt, országhatárokon átívelő, régiós beágyazottságú eseménysorozattá váljon, így a hazai és nemzetközi közönség minél színesebb, minél gazdagabb művészeti programmal találkozhasson.

ÁTADTÁK A LÁBÁN RUDOLF-DÍJAKAT

A Halász Péter- és a Lábán Rudolf-díj kuratóriumai november 18-án a Trafóban adták át a 2020-as és 2021-es év általuk legjobbnak ítélt hazai kortárs előadásaiért járó független szakmai díjakat.
A Lábán Rudolf-díj nyertese Molnár Csaba, Vadas Zsófia Tamara, Vass Imre game changer I. című előadása és Jenna Jalonen Ring című kortárs tánca lett. Megosztott különdíjban részesült Gryllus Ábris, Philipp György és Porteleki Áron kiemelkedő zenei-zeneszerzői munkájáért.
A MU Színház és a Trafó Kortárs Művészetek Háza által létrehozott Lábán Rudolf-díj a magyar kortárs tánc legszínvonalasabb alkotásainak, alkotóinak elismerése és népszerűsítése céljából jött létre. Kuratóriumának jelenlegi tagjai: Artner Szilvia Sisso újságíró, Fuchs Lívia tánctörténész-tánckritikus, Králl Csaba tánckritikus-szerkesztő, Komjáthy Zsuzsa tánckritikus, Rényi András esztéta, Százados László művészettörténész és Török Ákos tánc- és színikritikus.

TÁNCVERZUM A TREND FM-EN – MERT A TÁNCRÓL BESZÉLNI IS ÉRDEMES!

Az ország egyetlen tisztán tánctematikájú rádióműsorát sugározza rendszeresen a Trend Fm a 94.2 hullámhosszon. A műsor az NKA és a táncszakma támogatásának köszönhetően immár 2 éve jelentkezik minden második kedden fél háromkor, a hazai és a határon túli táncegyüttesek, táncművészek, alkotók, előadóhelyek híreivel, információival, interjúkkal, egyedi, közérthető módon, de szakmai megközelítéssel. A műsor a Táncművészet című lappal szoros szakmai együttműködésben jön létre. Szerkesztő-műsorvezető Péli Nagy Kata. ■

Közép-Európa Táncszínház: HIM
Fotó: Dusa Gábor

TÁNCOSOK **A SÖTÉTBEN**

SŐT7 – 11. Sissi Őszi Tánchét,
2022. november 19–25.,
Bethlen Téri Színház

A FÉNY ÉS A SÖTÉTSÉG DRÁMAI HARCA, AZ AKROBATIKUS, ÁLOMSZERŰ VARIETÉ MŰFAJA FONÓDOTT ÖSSZE A KORTÁRS KOREOGRÁFUSOK SÖTÉT ÖKOLÓGIAI JÖVŐT VIZIONÁLÓ VILÁGÁVAL AZ ERZSÉBET KIRÁLYNÉ, AZAZ SISI NÉVNAPJA KÖRÉ SZERVEZETT HÉTNAPOS, HÉT ELŐADÁSBÓL ÁLLÓ TÁNCFESZTIVÁLRA A BUDAPESTI ERZSÉBETVÁROSBAN. A FESZTIVÁL ELŐTT, MINTEGY ANNAK NYITÁNYAKÉNT AZ ÁZSIAI KORTÁRS TÁNC HÁROM JELES KOREOGRÁFUSA MUTATKOZOTT BE, KÜLÖNBÖZŐ PERSPEKTÍVÁBÓL ADVA ÍZELÍTŐT A TÁVOL-KELETI ORSZÁG MŰVÉSZETÉBŐL.
Szöveg: Marx Laura Fotó: Dusa Gábor, Ónodi Zoltán, Horváth Márton

A WANT című szóló **SEISEUNG LEE** koreográfiája, az érzések testi manifesztációival foglalkozik, a szemiotika index fogalmát analizálva. A szemiotika a jelek tudománya, egyik típusa az index (az ikon és a szimbólum mellett), amely a jel és a jelentettje közötti oksági viszonyt mutatja: így a füst a tűz jele (indikátora), a lábnyom egy korábban arra járt állaté. Lee értelmezésében a tánc és a mozdulat az érzések indexének, vagyis nyomának tekintendő. A kalligráfia és a talizmánok a darab hangsúlyos elemei, materializálódott érzelmek, amelyeket a művész kutat és alkalmaz a koreográfiában.

Seiseung Lee: Want
Fotó: Horváth Márton

Lee alapfogalma, amelyet dekonstruálni szeretne, a Han, amelyet leginkább a koreai ember szomorúságára, a szépség szomorúságára alkalmaznak, egyfajta koreai identitást jelent, neheztelés, gyűlölet, megbánás, olyan negatív identitás Lee szerint, amitől meg kellene szabadulni, és ezt más testeknek is lehetővé tenni. A darab egy csésze tea rituális kitöltésével indul. A tea szent, gyógyító ital Koreában. Lee szoknyában és selyemingben, mezítláb táncol, a háttérben a kivetítőn vér, tinta, betűk és jelek, a múlt. Mozdulatai betűket és vonalakat írnak a háttérre. Van, hogy letörlik a nyomokat.

SEESAW, MÉRLEGHINTA a DANCE TRAVELLER társulat darabjának címe, EUNHYE KU koreográfiája. A fény és a sötétség, az emberi kapcsolatok, a kirobbanó energia folyamatosan lengő hintáin repülnek a táncosok. A világosság éppen annyi, hogy láthassuk őket, de a fekete padlón mezítláb végigrohanva az őket súroló, megállító vagy követő fényoszlányok között érzékelhető példás kitartásuk. A sötétben munka folyik, emberek tartják, segítik egymást, húzzák és vonják a másikat. A lámpa villog: hol vagyunk? Egy gyárban? Otthon? Börtönben? Éjszakai tengerparton? Néha sikerül a mérleghintát egyensúlyban tartani, a duók tagjai emelik, elkapják, finoman egyensúlyba billentik egymást, aztán elfogy az energia. Valakit ki kell húzni a kezénél fogva. Egyvalaki feláll a másik hátára.

A HOMO LUPIENS az UNPLUGGED BODIES COMPANY előadása a mesterséges intelligencia és a robotika által alakított jövőről szól. Az embernek át kell alakulnia, mert a robotok átveszik tőle a munkáját. Van valami, amire viszont képtelenek: a játékosság. Arra a feltételezésre, hogy a játékos ember legyőzheti a robotokat, egy új embertípust, a Homo Lupienst alkotják meg, amely a Homo Ludens és a Homo Faber komponenseiből áll. A darab a társulat homosorozatának harmadik része, az emberi uralkodásvágyat és a túlélési ösztönt testesíti meg. Történeteket mesél, amelyek az emberi méltóságról szólnak, és a jövő emberé-

nek életét kutatják. A Homo Lupiens a játékos és az intelligens ember versenyéből született. A darab szívszorító kérdése: születhet-e robot az emberi testből?
2020-ban volt a darab premierje, és még abban az évben a Dirty Dancing című film Do you love me? című dalára a Boston Dynamics amerikai robotikai tervező cég bemutatta táncoló robotjait. Egy évvel korábban a Georgia Tech Center for Music Technology és a Kennesaw State University Dance Department együttműködésében megszületett a Forest című koreográfia, amelyben a balerina robotokkal táncol. Az alkotók célja az volt, hogy a biodiverzitás inspirálta műben az emberek és robotok együtt játsszanak, táncoljanak és hassanak egymásra. Zeneileg is sokrétű volt az alkotás, kelet-európai dallamok, elektronikus, hiphop, klasszikus, reggae és karnatikus zenék. Közben megjelentek a piacon a demens betegeket szórakoztató, táncoló és éneklő betegápoló gépek.
A Homo Lupiens tehát az egyik legégetőbb kérdésre keresi a választ, és nem tudom, hogy mire jutottak, mert ez sosem olyan egyértelmű a táncban. A művészek szépen és nagyon figyelmesen mutatnak be egy ijesztő világot, ahol fehér maszkokat veszünk fel és lóg belőlünk az elektronikus köldökzsinór.

MAGDA NIEDZIELSKA LIGHT ROOM című koreográfiájának premierje a fesztivál első darabja volt. A Homo Lupiens sugallta hangulat itt is érezhető, a sötétség és a kicsiny fények harcát látjuk: egyedül vagyunk-e, és ha nem, vajon bántani akar-e, vagy barát az, aki még ott van velünk? A fény, amely valaki mástól érkezik és a fény, amivel mi világítunk, vajon kioltja vagy felerősíti egymást? A közelünkben dúló háború és az amúgy is apokaliptikusnak tetsző világhelyzet sötétjéhez mérve nagyon józannak tűnik az előadás. Az individuum és a társas lét különös viszonyait kutatja (tánc)tudományos alapossággal, azaz hogy hogyan változtatja meg az ember a viselkedését, a mozdulatait, a gondolatait az, ha sötétben van. A Közép-Európa Táncszínház IKF (Ifjú Koreográfusok Fóruma) tehetséggondozó és kutatóprogramjának ifjú pályázójaként Niedzielska kiváló hazai táncosokkal és Farkas Kristóf dramaturggal hozta létre az előadást. A táncosok kis lámpásaikkal keresik egymást, a helyet, az ideális elrendezést, a helyes megvilágítást, a társat és a közösséget. Ihletett, rituálészerű darab, remélem, sokszor látható lesz még.

Magda Niedzielska: Light Room
Fotó: Dusa Gábor

Magda Niedzielska: Light Room
Fotó: Dusa Gábor

A BARTÓK TÁNCSZÍNHÁZ LÁBNYOM + LISELOTTE ÉS A MÁJUS című darabbal érkezett. A Lábnyom (ökotáncelőadás) valóban színházi előadás, amelyben a majd minden darabban szereplő kivetítő is fontos feladatot kapott. A táncosok kosztümjei és a koreográfia gyerekszínházi emlékeket villant be, a zene és a dinamika szintúgy. Az érintetlen dzsungel képeivel kezdődő előadás a föld egyre sivárabb, nyomasztóbb látványával folytatódik, az őslakosokat megszemélyesítő táncosokat módszeresen gyilkolják, míg semmi sem marad. A szívszorító borzalom közepette azonban megjelenik egy kicsi levél, a teljesen kiszáradt föld közepén újra élet jelei látszanak. A gyilkolás folytatódik, de a következő apokalipszis végén újra megjelenik a parányi növényke. Mindenképpen ajánlanám a darabot az egészen fiataloknak, általános iskola felsőbb osztályaitól, mert azt az egyértelmű pozitív üzenetet hordozza, amelyre égető szükségük van: van miért harcolni, bármekkora is a sötétség.

Bartók Táncszínház: Lábnyom
Fotó: Orosdi Zsolt

A Liselotte és a május című előadás ismét egy sötét térben kezdődik, egy asztalnál ül Liselotte, aki szeretni akar. Sorban érkeznek a férfiak, belépnek az ajtón, és megkezdődik a talán kapcsolatfüggőségnek nevezhető játék, amelyben a partnerek egymás után belehalnak. Költő és villanyszerelő, szerény kérő és hajléktalan egyaránt belepusztul Liselotte fojtogató szerelmébe, amelyet a kanapén fejen állva és az asztalnál morzézva rendületlenül és partnereire tekintet nélkül gyakorol. A fantasztikus előadást Pozsgai Zsolt azonos című tragikomédiájából készítette Bánházy Eszter rendező-koreográfus. Több színházi változatban láthatta már ezt a darabot a közönség, táncmű most készült belőle először. Minden másodpercében szórakoztató és izgalmas, kitűnő ritmusérzékkel alkotott darab, amelyben Liselotte végül megsokszorozódik, a hat Liselotte hat férfi párjaként mégis egyedül marad, ledönti a könyvespolcát, a sarokba rogyik, és akkor jön a meglepetés: fellép a színpadra egy fiatalember, és megkéri Liselotte, vagyis az őt alakító táncosnő kezét! Ez azonban már nem a darab, hanem a valóság, a közönség persze tapsviharban tör ki. A Bethlen pár percre egy nagy családdá változik, ahol boldogan mosolyog mindenki. Sok boldogságot nekik!

A SZÉKESFEHÉRVÁRI BALETT SZÍNHÁZ IDÉZŐJELEK című előadása Egerházi Attila koreográfiája, amely L. Simon László kortárs író és költő A háromlábú lovat etető lány című regénye alapján készült. Az irodalmi szöveg, ahogyan a koreográfus korábbi Örkény-balettjében is, nagyon erős hangsúlyt kap, ezt egészítik ki a zenei betétek. A darab formanyelve emlékeztet a Carmen című előadásra a kimerevített, nagyon esztétikus pillanatokkal és a szenvedélyes átéltséggel. A klasszikus balett és a kortárs tánc vegyítése felgyorsítja a darabot és a követhetetlenségig tölti be a teret szenvedélylyel. Tizedmásodpercenként változik minden. A sötét szobában valaki meggyújt egy gyertyát, és megkezdődik a halálról, szerelemről, erőszakról, nagyon durva erőszakról, gyászról, identitásról szóló, másodperces állóképekbe és táncfragmentumokba gyúrt nagybetűs élet tánca. Az előadók gyönyörűen és hatalmas energiával robbantgatják a színpadot, leesik egy szék, valaki meg fog halni, egy gyönyörű lány feketében az asztalon – az asztal itt is központi elem –, füstölőt lengetve rohan be valaki, a nézőtéren tömjénillat, mindeközben Sarádi Zsolt meglehetősen hangosan beszéli végig a darabot, ami olykor már zavaró is, a fele szöveg valószínűleg elég lenne. A falon lévő kis kivetítőt öklöllel töri be egy férfi, az asztal borul, alatta emberek, a kérdések kérdése, mit ér az életünk, feltétetett, és mint oly régóta, válaszra vár.

A SZENTIVÁNÉJI ÁLMODÓK Kovács Gábor Dénes rendezésében a **BAROSS IMRE ARTISTA- ÉS ELŐADÓ-MŰVÉSZETI AKADÉMIA** projektje a CircusTheatrum előadásában. Shakespeare klasszikus színpadi műve a porondon: erőszámok, kötélen egyensúlyozás és óriáshinta, 30 táncos és cirkuszművész egyszerre a színpadon: az előadás ötvözete a színháznak és a cirkusznak, a zenének és a táncnak, a musicalnek és a cirkuszi show-nak, a költői melankóliának és az édes álomnak a fiatalságról és a szerelemről.
Tündérek, koboldok, egymást kergető szerelmesek és egy vándorló cirkuszi társulat barangolja be az álmok vidékét. Megjelenik a manézs világa, számít az erő és az ügyesség, a bátorság és a vakmerőség, de legelsősorban a szerelem. A közönség soraiba is feljönnek a táncosok, és onnan kiabálnak egymásnak hol boldogan, hol elkeseredetten arról, hogy mit is hittek és mi is a valóság.
A cirkusz a végletek világa, mindig meglepő és megrendítő, most is az volt. A fiatal művészek olyan előadást hoztak létre, amelyben még nincs jelen a kegyetlenebb arca, amitől megkeseredik a szív. Nem mocskos, nem trágár, nem röhögünk senkin, csak mert elbotlik egy kavicson.

DABÓCZI DÁVID HIM című koreográfiája szintén egy szobát jelenít meg fehér székekkel, amelyekre fekete férfiöltönyöket dobtak. Négy nő táncol, akik ezek között a székek/szerepek/férfiak között próbálnak valami felfoghatót, valami emberit találni. A székeket tologatva létrejön-e valami rend, kaphat-e esélyt bárki? Kik ezek a nők, összetartoznak-e, vagy csak nem találják a kijáratot? Nagyon jól megszerkesztett előadás ez, egy másodpercre sem hagy elmélázni, kiesni a ritmusból, és vajon mit jelent, hogy ebből a feszített tempójú keresésből végül a nők úgy szabadulnak ki, hogy felveszik a fekete öltönyöket, nadrágokat? És miért nevetnek azon az egyen, aki nem veszi fel, és miért kényszerítik, hogy végül mégis felvegye? Igazi kortárs előadás, nem néz vissza, nem hajlandó kompromisszumokra, nem kér elnézést. Penge. ■

Baross Imre Artista- és Előadó-művészeti Akadémia: Szentiványéji álmodók

Tayos

Bozsik Yvette / Philippe Heritier:
Tayos – Bozsik Yvette Társulat,
2022. november 20.,
Nemzeti Táncszínház

HOGYAN KERÜL ÖSSZE EGY DÉL-AMERIKAI BARLANG A JAPÁN AVANTGÁRDDAL ÉS EGY MAGYAR KUTATÓVAL, MÉGHOZZÁ BUDAPESTEN, A NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ SZÍNPADÁN? A VÁLASZT MEGTUDHATTÁK MINDAZOK, AKIK ELMENTEK BOZSIK YVETTE TÁRSULAT LEGÚJABB, TAYOS CÍMŰ BEMUTATÓJÁRA.

Szöveg: T. N. Fotók: Horváth Judit

Gyanítható, hogy e cím hallatán nem túl sokan bólintanak értően és rögtönöznek nyomban kiselőadást a Tayos-barlang rejtélyes történetéről, lenyűgözve tájékozatlanabb társaikat. Érzésem szerint az járt jól, aki némileg utánajárt a témának, mielőtt beült volna a táncszínház nézőterére, különben csakis az érzékeire hagyatkozhatott volna. A történet ugyanis méltán tarthat közérdeklődésre számot, és lebilincselően izgalmas.

A horvátnádaljai születésű Móricz János 1962-ben Argentínában telepedett le, majd a 60-as években aranylelőhely után kutatott. Így talált rá a shuar indián törzs segítségével Ecuadorban az Andok alatt több ezer méteren át húzódó, helyenként talán emberi kéz alkotta labirintusrendszerre. A Tayos-barlang e kapuján át Móricz János olyan föld alatti világba jutott, amelynek titkai a mai napig megfejtésre várnak. A magyar felfedező ugyanis beszámolt egy úgynevezett fémkönyvtárról, amelynek a lemezeire az emberiség történetét vésték rá, és amely egyes kutatók szerint egy özönvíz előtti fejlett civilizáció létét bizonyítja. Móricz azonban a leletek pontos helyét a shuaroknak tett ígéretéhez híven állítólag csak annak árulhatta volna el, aki garantálja, hogy a műtárgyakat nem mozdítja el a helyükről, a megszerzett tudását pedig az emberiség egészének javára fordítja. Ilyen azonban a jelek szerint nem akadt Móricz János életében. Azóta több expedíció is leszállt a Tayos-barlangba, annak különböző szakaszaiba, az egyik brit felfedezőcsapatnak Neil Armstrong amerikai űrhajós is tagja volt, ám a magyar felfedező állításait azóta sem tudták sem megerősíteni, sem megcáfolni. A barlangról szóló legendákban felbukkannak az emberiség kozmikus származására utaló, esetleg földönkívüli elemek, ultrahanggal tájékozódó barlangi fecskék és a labirintusban élő

különös, antropomorf lények; egyes szálak pedig egyenesen a magyarok őstörténetéhez vezetnek… Érdemes tehát a témában mélyebben elmerülni!

A magyar–dél-amerikai összefüggés immár világos. De hogyan kapcsolódik mindehhez a japán avantgárd?

A butoh mozgásművészet műfaja a második világháborút követő években látott napvilágot Japánban, ahol a hagyományos nó és a kabuki színház eszköztárához képest új, expresszív kifejezésformára támadt igény. Úgy mondják, a butohban a táncos kiüríti az elméjét és testének mozdulataiban az univerzum energiái munkálnak. Bozsik Yvette együttese 2020-ban már dolgozott autentikus butohnagymesterrel, 2022-ben pedig ismét e stílusra esett a választás, ám ezúttal a koreográfiát Bozsik Yvette jegyzi.

Az ábrázolt tér és az idő összefüggésének elvén alapuló sok évszázados, szimbolikus japán színpadi térhasználat elemei a butohban is tetten érhetők. Ahogyan Szántai Edina rámutat, az individualista európai világszemlélettől eltérően a keleti világ felépítése horizontális, ami visszaköszön a japán színházi térszerkezetekben is. A színpad jóval szélesebb az európainál, mivel a transzcendenssel való kapcsolatot nem a fent-lent, hanem a jobb-bal, illetve az elöl-hátul viszonylatában ábrázolja. A szereplők gyakorta mozognak átlók mentén, ami az egymáshoz való viszonyukat fejezi ki. Szép példa erre az előadás kezdőjelenete, amelyben felfedezők ereszkednek le a színpadot vízszintes átlóban keresztbeszelő kötél mentén, egy sorban a barlangba. A föld alatti üreget ábrázoló függőlegesen nyomott, varázslatosan megvilágított térben az emberek lassan, szinte észrevétlenül haladnak előre az útjukon; az őket összekötő biztonsági kötél egymásrautaltságukat, sorsközösségüket fejezi ki az ismeretlenben. Az általuk megtett távolság nem áll arányban a jelenet időtartamával, ám a néző érzi, hogy ez az idő kozmikus léptékkel mérve elenyésző. Az út ugyanis voltaképpen a távoli múltba vezető időutazás.

A barlangban tábort verő expedíció tagjai előtt ezután egy csodálatos, titokzatos világ tárul fel. A színpadon egymást váltó expresszív képekben felfedezőink emberekkel és furcsa lényekkel találkoznak a modern civilizációtól távol eső, rejtett, föld alatti világban, amely még magában hordozza az isteni, kozmikus energiát. A jelenetek erejét nem a mozdulatok invenciózus volta vagy akár bravúros technikai kivitelezése adja, a butoh sajátosságaihoz híven. A darabban ezúttal is megcsillan a humor, amint a hatalmas és félelmetes szőrös óriást elragadja a szereplési vágy, majd a lány szó szerint leveszi őt a lábáról, így téve ártalmatlanná. Megkapó a tudást jelentő fémlemezeket hatalmas szoknyájának megszámlálhatatlan zsebében tartó ősanya kettőse a gyermekkel. Kettejüket a szeretet kovácsolja össze a fények segítségével köréjük varázsolt kozmikus térben, amely Pető József és Vati Tamás munkáját dicséri. A meseszerű szoknyát és természetesen valamennyi kosztümöt Bati Nikolett jelmeztervező álmodta meg. Egy másik, emlékezetesen szép képben a hűség és a hosszú élet szimbólumául szolgáló origamidarvakat idézték a lassan mozgó öregember szárnyra kelő madarai.

A japán színház hagyományosan az érzelmekre hat, nem pedig az ember gondolkodására. Bozsik Yvette műve pontosan így tett, még ha az előadás végén a fémkönyvtár lapjairól felolvasott örök érvényű, bölcs gondolatok különös aktualitásuk révén közvetlenül is elgondolkodtatták a közönséget. A Tayos-barlang rejtélye utánaolvasásra, elmélkedésre sarkall. A táncszínpadra festett képek értelmezése, az előadás üzenetének dekódolása pedig már a néző feladata. ■

Az örök szerelem szemérmes táncmítosza

Fodor Zoltán / Gergely Attila: Szerelem a kolera idején – Inversedance – Fodor Zoltán Társulat, 2022. november 25., Nemzeti Táncszínház

HA VAN MEGHATÁROZÓ SZERZŐJE A 20. SZÁZADI EURÓPAI IRODALOMNAK, AKKOR MINDEN BIZONNYAL MÁRQUEZ ANNAK SZÁMÍT. REGÉNYEI MINDEN KOROSZTÁLY SZÁMÁRA KIVÁLÓ OLVASMÁNYOK, MŰVEIBEN LÉTREHOZOTT VILÁGAINAK ATMOSZFÉRÁI – AMELYEK A VALÓSÁG ÉS A KÉPZELET HATÁRÁN BILLEGNEK – PILLANATOK ALATT BESZIPPANTJÁK AZ OLVASÓKAT. AZ INVERSEDANCE – FODOR ZOLTÁN TÁRSULAT NAGY VÁLLALÁST TETT, AMIKOR A SZERZŐ EGYIK LEGISMERTEBB REGÉNYÉNEK TÁNCADAPTÁCIÓJÁT ÁLLÍTOTTA A NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ SZÍNPADÁRA. | Szöveg: Kovács Péter Fotó: Csibi Szilvia, Prikkel Tamás

Bármely regény táncnyelvre való átültetése minden bizonnyal a legnehezebb feladatok közé tartozik. Az irodalmi művekben megjelenő karakterek, érzelmek, hangulatok megjelenítése mellett ugyanis valamilyen módon meg kell ragadni a szöveg azon főbb csomópontjait, amelyek által a színpadon – legalább az olvasói tapasztalatokat követően – az alkotás rekonstruálhatóvá válik. Gabriel García Márquez Szerelem a kolera idején című regénye három fő karakteren keresztül mutatja be az emberi élet és az érzelmek kiszámíthatatlanságát. A szerelmi háromszög középpontjában Fermina Daza áll, akinek fiatalkorában Florentino Ariza udvarol, amit a lány először viszonoz, majd a fiút elutasítva megházasodik Juvenal Urbino doktorral. Az orvos évtizedekkel későbbi, öregkori halálát követően Florentino már idősen újra meghódítja Ferminát, és a szerelmük végül beteljesedik. A mű egyaránt elénk tárja az örök szerelem toposzának képét és az emberi érzelmek bonyolult hálózatát.

A táncelőadás rendkívül erőteljes vizuális arzenált mozgat meg, ez már a nyitókép során is érzékelhető. A színpad első részén leereszett, félig áttetsző anyagra való vetítés önmagában impulzív megoldás, a bimbóból kinyíló rózsák sokasága nem öncélú látványelem, hiszen a virág a regény több pontján különféle jelentésárnyalatokban jelenik meg. Juvenal doktor feslő rózsabimbóként jellemzi Ferminát a regény elején, majd halálakor a feleségétől egy szál rózsabimbóval való emlékezést kér. Első házastársi együttlétükkor a szüzesség elvesztését a tisztesség rózsájaként jeleníti meg a szöveg, Florentino és Fermina fiatalkori szerelmi szálánál pedig a lány – miközben a fiú leveleit olvassa – folyamatosan rózsát töm magába. A rózsa tehát egyaránt megjelenik a szerelem szimbólumaként, a halál és az emlékezés motívumaként, illetve a szépség megtestesüléseként. De nem csupán a vetített videók teremtenek erőteljes hatást, hanem a rendkívül kidolgozott mozgatható díszlet is, amelynek a középpontjában egy mobil színpad áll. A mozgatható elem a koreográfia során változó színtereket jelenít meg, egyaránt lesz Fermina és Juvenal doktor szerelmének és elidegenedésének színtere, Florentino és Fermina fiatalkori egymásra találásának helye, valamint a mű zárlatában megjelenő öreg szerelmesek végtelenbe való hajózásának megjelenítője („És mit gondol, meddig fogunk még így föl-alá hajókázni ezen a kurva folyón? – kérdezte. Florentino Arizának ötvenhárom éve, hét hónapja és tizenegy napja megvolt rá a válasza. – Amíg csak élünk – mondta."). A mozgatható színpad mellett a különféle térelválasztó elemek használata is rendkívül izgalmas, azok állandó átalakulása egyúttal a párhuzamos történetek megjelenítésére is szolgál, hiszen egyaránt látjuk Fermina és Juvenal doktor házasságának történetét, ezzel szinkronban pedig Florentino szerelmi-szexuális kalandjainak tárházát.

A koreográfiához kiváló zene társul, amely még inkább megteremti a változatos atmoszférát. Ezek széles spektrumon mozognak, az elektronikustól kezdve a latin dallamokon át a lírai hangulatokig minden megtalálható, szerencsés módon a jelenetekhez maximálisan illeszkedve. Nem csupán a zenei kompozíciók rendkívül erőteljesek, hanem a táncosok által megformált karakterek is. Fermina fiatalkori szentimentális énje, öregedésének folyamata, Juvenal doktor kissé joviális figurája éppúgy, mint Florentino vérbő, örök romantikus temperamentuma.

A Szerelem a kolera idején látható módon átgondolt, profin összetett koreográfia, amely minden olyan elemet tartalmaz, ami a nézők tetszését elnyerheti.

A témaválasztás – Márquez és az örök szerelem mítosza – olyan hívószó, amely eleve sokak érdeklődésére tarthat számot. Ezt erősíti a kiváló érzékkel megragadott narráció, amely a több száz oldalas regény pontosan azon motívumait emeli ki, amelyek segítségével szövegismeret nélkül is körvonalazható e szerelmi háromszög alakulástörténete. Az igényes díszletek, a videóinstallációk olyan komplex hatást hoznak létre, amelyek még inkább felerősítik a tánc karakterét, illetve nagyon sokban hozzájárulnak ezen különleges atmoszféra megteremtéséhez. Az Inversedance új darabja minden bizonnyal közkedvelt lesz, emellett a középiskolásokat is megismertetheti a regény apropóján a tánc számukra kevésbé ismert világával.

Márquez írásművészetének nem csupán az a jellegzetessége, hogy az egyszerre valós és misztikus atmoszféra keveredését hozta létre regényeiben – amelynek nyomán a mágikus realizmus kifejezést is emlegetni szokás –, hanem a latin-amerikai temperamentumból fakadóan a testiségnek is hangsúlyos szerepet szánt. A szerelmi együttlétek szókimondó-naturalisztikus és érzékletes megjelenítése fontos jellegzetessége az író regényeinek, mindezt magától értetődő nyelvezettel és tabumentesen jeleníti meg műveiben.

Az Inversedance koreográfiájának apró hiányossága, hogy látható módon ezzel a szövegsíkkal nagyon óvatosan és szemérmesen akar foglalkozni. Talán a célközönség széles spektruma lebegett szem előtt (a bemutató ezt támasztotta alá, ahol az egészen fiatal korosztály is képviseltette magát), amely bizonyos értelemben mértéktartásra inti a koreográfust, de a tánc nyomán ezen aspektus kevéssé teremtődik meg. Noha a megközelítésmód érhető, és megannyi érv szól mellette, épp a táncművészet és a testekhez való tabumentes viszony kiváló lehetőséget, táptalajt adott volna ahhoz, hogy Márquez világának ezen eleme is megjelenhessen. Noha látunk jelenetet, ahol Florentino szerelmi-szexuális élete és megannyi nőhöz fűződő viszonya formálódik meg, mindezek talpig ruhában való megjelenítése erősen stilizálttá teszi a témát, és bizonyos értelemben épp azt a tabusítást végzi el, amely a latin-amerikai író műveinek egyáltalán nem sajátja.

Mindezen szemérmesség ellenére a Szerelem a kolera idején rendkívül átgondolt, szépen kimunkált táncmű, amelynek sok erénye van a jó érzékkel felépített struktúrától és narratívától kezdve a csodás díszleten át a kiváló zenékig, valamint a tehetséges és érzékeny karakterfomálói képességű táncosokig.

Az alkotás nyugodt szívvel ajánlható minden korosztály számára, legyen szó laikus érdeklődőről, Márquez műveinek rajongóiról, a táncot kevéssé ismerő iskolásokról vagy akár a tájékozottabb, a táncnyelvet behatóbban ismerő nézőről. Az alkotás nyomán pedig mi is (újra) rátalálhatunk arra a felismerésre, amelyre a regény zárlatában Florentinót nézve a hajóskapitány is jut: „nem annyira a halál, mint inkább az élet határtalan". ■

Fotó: Éder Vera

JÖVŐNK A HAGYOMÁNY! – PROFIK A FONÓBAN

Fitos Dezső Társulat, az ország negyedik hivatásos néptáncegyüttese

TIZENHAT TÁNCOSSAL, FITOS DEZSŐ ÉS KOCSIS ENIKŐ VEZETÉSÉVEL LÉTREJÖTT AZ ORSZÁG NEGYEDIK HIVATÁSOS NÉPTÁNCEGYÜTTESE, AMELY A FONÓ BUDAI ZENEHÁZBAN TALÁLT MAGÁNAK OTTHONT ÉS JÁTSZÓHELYET. KÍSÉRLETEZÉS, EGYEDISÉG, FÚZIÓS TECHNIKÁK, SPECIÁLIS, SOKRÉTŰ TRÉNINGMÓDSZER ÉS A HAGYOMÁNYOKRA ÉPÜLŐ, SODRÓ KORTÁRS DARABOK JELLEMZIK AZ ÚJÍTÓ SZELLEMŰ CSAPAT MUNKÁJÁT. LASSAN HÚSZ ÉV FENNÁLLÁS UTÁN MEGKÉRDŐJELEZHETETLEN SZAKMAI ELISMERÉST ÉS STABILABB HÁTTERET BIZTOSÍT SZÁMUKRA A MOSTANI ÁTALAKULÁS.

| Szöveg: Werner Nikolett Fotó: Éder Vera, Gajewsky Anna, Mészáros Csaba

A művészeti munkáik rendre igazolták, hogy bátran tágítják különleges elemekkel a tradicionális néptáncot. Hivatásos táncegyüttessé válásuk visszavezethető erre az innovatív művészeti szemléletmódra?

Kocsis Enikő: Mindig is élt bennünk az igény a minőség fenntartására, és közben több generációt kineveltünk a hivatásos szférának. Szinte valamennyi jelentős itthoni profi együttesben vannak olyan táncosok, akik előtte a Fitos Dezső Társulatban dolgoztak, ez is igazolja, hogy a kezdetektől fogva professzionális szinten működünk. Nagy boldogságot jelent számunkra, hogy hivatásos társulatként is lehetőséget kaptunk.

Fitos Dezső: Jellemző ránk, hogy széles repertoárunk van, a népi kultúra gazdagsága úgy jelenik meg az előadásainkban, hogy különböző fúziókkal dolgozunk, legyen szó bábtechnikáról vagy artistaelemekről. Dolgoztunk már együtt a Dalinda a cappella trióval, a Csík Zenekarral, Presser Gáborral, valamint a Ferenczi György és a Rackajam formációval. Ezek mind izgalmasan hatottak ránk, és lehetővé tették, hogy minél több emberhez eljuttassuk az általunk fontosnak tartott népi kultúrát.

K. E.: Egy olyan módszert vezettünk be, amelyben a táncosaink heti rendszerességgel speciális technikai képzésben részesülnek. Próbák előtt például jógaórákon vesznek részt, amit Abdulwahab Nadia tart, és mivel korábban ő is néptáncolt, pontosan tudja, hogy milyen testterületeket kell érintenie ezeknek a lazítógyakorlatoknak. Kőmives Tibor, az artistaképző egyik kiváló tanára pedig rendszeresen erőnléti és technikai tréningeket tart. Szeretnénk vigyázni a táncosainkra, hogy minél tovább tudjanak professzionális szinten táncolni. De szellemi és előadói értelemben is fejlesztjük őket, és ez megmutatkozik az előadásokban is.

Ezekből az előadásokból válogat a Fonóban nyílt kiállítás?

K. E.: A Jövőnk a hagyomány című fotókiállítással azt akarjuk bemutatni, amit a Fitos Dezső Társulat képvisel: a régmúlt tiszteletét a modern korban. Érdemes megnézni, hiszen a képek elrendezésében megjelenik az újító gondolkodás, akár abban, hogy lepelre nyomtattuk, vagy hogy a plafonon is képek vannak. A mi különlegességünk abban rejlik, hogy megvalósítjuk a ritka ötleteket is, és mint egy manufaktúrában, aprólékos, lépésről lépésre való építkezéssel hozzuk létre az alkotást. Az egyediség az értékünk.

A társulati tagságnak feltétele a szakirányú végzettség?

F. D.: Ilyen kritériumunk egyelőre nincs. Ennek ellenére a társulat mindegyik tagjának van táncművészeti diplomája, egytől egyig a Magyar Táncművészeti Egyetemen végeztek vagy éppen végzik azt.

Miben változott a társulat felépítése a hivatásos címmel?

K. E.: A próbatermi munka mögött nagyon fontos az a láthatatlan erő, ami a háttérben zajlik. A színfalak mögött munkálkodik az ügyvezetőnk, a művészeti menedzserünk és a művészeti titkárunk. Mellettük a háttérben fajsúlyos munkát tesz le egy sajtó- és médiafelelős kollégánk, illetve a grafikusunk is. Nem mellesleg van egy saját hattagú zenekarunk, így teljes a kép.

F. D.: A mi szakmai életünkben kezdetektől fogva fontos volt a Fonó Budai Zeneház, ezért nagyon örülünk, hogy 2022-től az együttesünkkel itt találhattunk otthonra. Sőt, lehetőséget kaptunk arra, hogy irodahelyiséget, öltözőket és raktárat alakíthassunk ki, így több terünk lett a kellékek és az eszközök tárolására. Ez mindannyiunk életét megkönnyíti, míg a ház vezetőinek támogatása erősíti bennünk az érzést; beköltöztünk a Fonóba.

A tagok számára mit jelent a hivatásossá válás?

F. D.: Együtt ünnepelnek és örülnek velünk a sikernek. Amikor az évtizedek alatt nehézséggel küzdöttünk, meglepve tapasztaltuk, hogy a táncosok lojálisak maradtak hozzánk. Mindannyian elmehettek volna egy jobb anyagi helyzet reményében, de ők inkább maradtak, és a tánc mellett pluszmunkát vállaltak. Azt gondolom, hogy a hivatásos cím a tagokat is szolgálja mind szakmai megbecsültség, mind megélhetés szempontjából.

A tradicionális darabjaitok száma tovább nőtt, hiszen 2022 novemberében bemutatták az Embertánc című előadást. Ez miben más, mint a repertoáron lévő többi előadásuk?

K. E.: A repertoárunk összeállításán jól látszik, hogy mindenkire gondolunk: gyermek-, ifjúsági, autentikus folklór- és táncszínházi előadásaink egyaránt vannak. Ez az új viszont már erre a csapatra készült. Nagyon fontos nekünk ez a nyolc pár, ez a tizenhat különböző egyéniség. Rájuk építünk. Olyan táncanyagokat választottunk, amelyek nem általánosan ismertek. Magát az embert helyeztük az előadás fókuszába. Az emberi érzésekre, kapcsolatokra, az egyén adott közösségben elfoglalt helyére, a női és a férfienergiákra alapoztunk. Az egymásra való odafigyelés a fontos, ami a táncban és a zenében meg tud valósulni. Úgy gondoljuk, hogy az emberiséggel egyidejű az ilyenfajta harmóniára való törekvés. ■

Fotó: Gajewsky Anna

Kocsis Enikő és Fitos Dezső

Fotó: Mészáros Csaba

ÚJ HELYSZÍNEKEN DOLGOZIK TOVÁBB TÉLEN A GYŐRI BALETT

A Győri Balett társulata október 28-án mutatta be Ibsen drámája alapján a Peer Gynt című balettet a Győri Nemzeti Színházban – koreográfus Velekei László (Seregi- és Harangozó-díjas, érdemes művész). Januártól a Győri Nemzeti Színház bezárása miatt más helyszínekre költözik a balett, vidéken és a fővárosban lesznek láthatók az előadásaik. A Peer Gynt című darabot áprilistól játsszák újra.

Velekei László Ne bánts! című, a családon belüli erőszak témáját feldolgozó előadását a 17. Magyar Táncfesztiválra újította fel a társulat, majd az ősz folyamán a Győri Nemzeti Színház Kisfaludy termében játszotta több alkalommal az együttes.

Sebestyén Bálint táncművész koreográfiáját, az Antigonét az idén decemberben mutatták be ismét. A táncprodukcióval a gimnáziumi tananyaghoz kapcsolódtak, rendhagyó magyarórák keretében érkeztek az osztályok az előadásokra.

TURNÉRA INDUL A GG TÁNC EGER

A GG Tánc Eger november 27-én mutatta be legújabb, Szerelem című táncelőadását a Nemzeti Táncszínház nagyszínpadán. Az intézménynyel közösen létrehozott darab koreográfusa Topolánszky Tamás Harangozó-díjas, érdemes művész, az együttes vezetője. Dramaturgként Pinczés István, zeneszerzőként Zombola Péter és a Road zenekar, jelmeztervezőként Kiss Kata csatlakozott az alkotókhoz. Az előadást a színházi évad második felében az egri Gárdonyi Géza Színház nézői is láthatják. A téli szünet előtt Szentesre látogatott az együttes, ahol a Tóth József Színházban a Szaffi című darabot játszották el. A februári és márciusi előadásokat idehaza és a határon túl is bemutatják.

A CARMEN ADAPTÁCIÓJÁRA KÉSZÜL A FELEDI PROJECT

Jövőre három kontinensen, négy országban vendégszerepel a Feledi Project. Február elején a New York-i SoloDuo fesztiválon lép fel Feledi János In memoriam című szólójával a Dixon Theaterben, 14-én Brüsszelben a Pilinszky János ihlette Szálkák című előadást adják elő a Liszt Intézet – Magyar Kulturális Központban. Egy nappal később már a Párizsi Intézetben lép fel a társulat, ősszel pedig Egyiptomban, több várost érintő turnéra indulnak. Tavasszal új bemutatóra készülnek CAR(WO)MEN címmel, Prosper Merimée Carmen című műve nyomán, Feledi János rendezésben.

NIKIÉRT TÁNCOLT MINDENKI AZ OPERETTBEN

December 5-én megható pillanatoknak, látványos koreográfiáknak és példátlan összefogásnak lehettek tanúi a nézők a Budapesti Operettszínházban az Érted táncolunk című jótékonysági táncgálán, ahol Tóth Nikolett, az Operettszínház házomlásban megsérült fiatal balerinája a színházigazgatói páholyból nézhette, amint érte táncolnak a pályatársai. A gálán 14 klasszikus balett, kortárs- és néptáncegyüttes 77 táncművésze lépett színpadra a legjelesebb társulatokból: Badora Társulat, Bozsik Yvette Társulat, Budapesti Operettszínház, Feledi Project, Győri Balett, Kecskemét City Balett, Magyar Állami Népi Együttes, Magyar Táncművészeti Egyetem, Miskolci Balett, Magyar Nemzeti Balett, Pécsi Balett, FlamenCorazon Arte, Re-Production Dance Company, Szegedi Kortárs Balett.

Aki adományával továbbra is segítené Nikit, az alábbi számlaszámon megteheti: Bozsik Yvette Alapítvány 10300002-20386544-00003285 A közleménybe ez írandó: NIKI. ■

TATA 90+1

EGY VARÁZSLATOS ÉLET TÁNCOSLENYOMATA

Tánc, élet, varázslat – Tata 90+1 – Bihari János Táncegyüttes,
2022. október 8., Nemzeti Táncszínház

Kőműves Kelemen

TÁNC, ÉLET, VARÁZSLAT CÍMMEL MUTATOTT BE ALAPÍTÓJÁNAK, A HAZAI TÁNCHÁZMOZGALOM MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYISÉGÉNEK IKONIKUS MŰVEIBŐL VÁLOGATÁST A BIHARI JÁNOS TÁNCEGYÜTTES. NOVÁK FERENC TATA HATALMAS, GENERÁCIÓK SZÁMÁRA MEGHATÁROZÓ ÉLETMŰVÉBŐL VÁLOGATVA AZ ELŐADÁST AZ ALKOTÓ TAVALYI, KILENCVENEDIK SZÜLETÉSNAPJÁRA TERVEZTÉK, ÁM A PANDÉMIA MIATT VÉGÜL EGY ÉVVEL KÉSŐBB KERÜLT RÁ SOR. A KOREOGRÁFUST A BIHARI JÁNOS TÁNCEGYÜTTES TÁNCOSAI, VALAMINT TANÍTVÁNYAI, BARÁTAI, KOLLÉGÁI KÖSZÖNTÖTTÉK. | Szöveg: M. Nagy Emese Fotó: Ludman Dániel

A műsorra tűzött művek a hetvenes-nyolcvanas években születtek, amikor a folklór már korszerű táncszínházi nyelvként is megjelent a színpadokon. A széles amatőr néptáncmozgalom alapjain ekkor alakult ki az úgynevezett magyar iskola, azoknak az alkotóknak köszönhetően, akik művészi hitvallásuknak tekintették, hogy a táncművek a színházi előadásokhoz hasonlóan társadalmi, etikai, aktuális és örök emberi kérdésekkel is foglalkozzanak. Ideáljuk Bartók Béla egyszerre archaikus és korszerű, nemzeti és egyetemes értékeket hordozó művészi útja volt. Novák Ferenc érzelmekkel és szenvedélyekkel teli rövid, de hatásos táncdrámákat komponált ebben az időszakban a Bihari János Táncegyüttesnek (Dózsa, Kőműves Kelemen, Ninive), ezekből készített válogatást a biharisok alkotói csapata.

> Tiszteletre méltó az együttes azon törekvése, hogy megőrizze és időről időre felújítsa a korábbi idők legjobb műveit, hogy ne csak a megszépítő emlékezés őrizze az alkotásokat. Táncosgenerációk egész sorát nevelik fel a társulat klasszikussá vált nagy művein és tárják a közönség elé.

Hiába őrzi videofelvétel a műveket, ezek hatása nem mérhető a színpadi előadás erejéhez.

Az ünnepi estet Foltin Jolán első, klasszikussá vált Mondóka, szerelem, szerelem című, 1975-ben készült koreográfiája nyitotta. Később védjegyévé vált kompozíciós módszere már ebben a korai műben is tetten érhető: a gyermekjáték körtánc- és ugrós dallamai közé teljes természetességgel simul a népköltészetet megidéző szépirodalmi szöveg (Kiss Anna Éjszaka, kéktollú című verse) éppúgy, mint az autentikus táncmotívumok közé a hétköznapi, személyes mozdulatok. A bűvölő-bájoló mondókából kibontakozó üde leánytánc tiszta szerkezetével, játékos, mégis áhítatos hangulatával időtlen alkotás.

A Novák Ferenc-koreográfiák sorát a mezőségi férfitáncok erőteljességét és finom eleganciáját egyaránt megcsillantó Ritka magyar című darab nyitotta. Dinamikai árnyaltságával és az előadók precíz táncával ezen az estén is megmutatkozott, hogy még a teljesen autentikus anyaghoz is lehet biztos kézzel, alkotóként nyúlni, hogy abból egy szépen építkező, tiszta szerkezetű kompozíció szülessen.

Az 1976-ban készült Ninive című darabhoz Foltin Jolán egyik gyermekjátékfűzése adta az ötletet. Nem játékdramatizálást látunk, a dallam és a szöveg csupán a keretet nyújtja ahhoz, hogy a koreográfus elmélkedhessen a család, az összetartás, a kirekesztettség és az erőszak természetéről. Hogyan történhet meg az, hogy valaki eluralkodik mindenki fölött? Megmutatja, mi történik, ha valakit kihagynak, kizárnak, nem vesznek be a játékba: az illető egy darabig tűr, de egy ponton robban és megbosszulja az őt ért sérelmeket, végül mindenkit leigáz, megaláz.

A koreográfia díszlet és a viseletek megkülönböztető szerepe nélkül is jól érvényesül, a nézők figyelmét az események, a színpadon történt interakciók kötik le. A kompozíció, amelynek a zenéjét Kiss Ferenc állította össze, sem stílusát, sem tájegységét tekintve nem egységes, minden eleme a mondanivaló szolgálatában áll.

Hasonlóan izgalmas volt újra látni a Kőműves Kelemen című, 1974-ben készült darabot is. A népballada történetéből sarjadó, a folklórelemeket saját leleménnyel összefűző műben jól követhető a dramaturgia, érthetők a szereplők motivációi, lendületes a mozdulatkompozíció. Az alkotó ember drámáját látjuk, akit áldozatvállalásra kötelez – vagy ítél – a kora. Ennek a helyzetnek a dilemmáiról vall Novák Ferenc meggyőző erejű, sodró lendületű, ma is hatásos művével.

Különös időutazást jelentett a Verbunk (1979) című koreográfia, amelyet egy korabeli felvételről láttunk Mucsi János és Szögi Csaba ma már érdemes művészek tolmácsolásában.

Novák Ferenc nagy formátumú kompozícióinak sorában kitüntető helyen szerepel az estet záró, Rossa László zenéjére komponált Passió. A mű 1980-ban készült a Bihari Együttes számára, egyszerű díszletekkel: kereszt, létra, trón, emelvény. A stilizált viseletdarabokból álló jelmezeknél kiemelt a színek szerepe: a kék és a barna dominál, a pap lilában, a katonák feketében, Jézus szürkében jelenik meg. A darab a nagyhét eseményeit mutatja be virágvasárnaptól a keresztútig, illetve a feltámadásig, bár ez utóbbit csak a pap szájából halljuk, a darab feszültsége nem oldódik fel, a megváltás nem jön el. A mű Nikosz Kazantzakisz Akinek meg kell halnia című regénye nyomán dolgozza fel az egyén és a közösség között feszülő ellentét, az idegengyűlölet problémáját, de kiemelten fontos kérdéssé válik a farizeus attitűd, illetve a kiszabott szerep felvállalásának szándéka és képessége is. Rossa László passiótöredékekből, tánczenékből, szöveges és vokális betétekből építkező zenei világa nyújtja az alapot a széki tempóból, mezőségi ritka magyarból, kalotaszegi legényesből, széki és gyimesi páros táncokból, héjszából, verbunkból és stilizált motívumokból szőtt táncmatériának. A néptáncból, a társművészetekből és a mindennapi mozzanatokból merített kifejező, plasztikus mozdulatvilág rétegzett mondanivaló megragadására képes. A mű elsődleges olvasatához nem szükséges a történet ismerete, a fő üzenet azonban a mélyebb rétegekben rejlik.

Novák Ferenc egyik legnagyobb alkotói erőssége, hogy adaptációi során aprólékosan átgondolja a dramaturgiát, hogy miképp fordítható táncra egy irodalmi mű, hogyan tud összetett mondanivalót közvetíteni. Színészi játékkal és erős gesztusokkal dúsított, tömeghatásokra építő, erősen teatralizált műveivel megalapozott egy a mai napig folytatható és tanítványai, követői munkáival folytatódó színpadi, néptáncszínházi hagyományt. ■

Kőműves Kelemen

Passió

Ninive

Passió

TÁNCOK ÉS IMÁK A DUNA MENTÉN

Hégli Dusán, Juhász Zsolt, Mihályi Gábor:
A Duna balladái – Duna Művészegyüttes,
Göncöl Zenekar, Szent Efrém Férfikar, Gera Gábor,
2022. november 18., Nemzeti Táncszínház

Mihályi Gábor: Vihar előtt

A DUNA BALLADÁI CÍMMEL ÚJ BEMUTATÓVAL JELENTKEZETT AZ IDÉN 65 ÉVES DUNA MŰVÉSZEGYÜTTES. A TAVASZI VISSZATEKINTÉS UTÁN ŐSZRE EGY – A JUBILEUMI ÉVÜKET LEZÁRÓ – A DUNA MENTI NÉPEK TÁNCAIBÓL ÉS ZENÉIBŐL MERÍTKEZŐ EGYRÉSZES, SZVITSZERŰEN SZERKESZTETT MŰSORT RENDEZETT JUHÁSZ ZSOLT MŰVÉSZETI VEZETŐ. ÍZLÉSES, ARÁNYOS, KICSIT MESESZERŰ, ERŐS VIZUÁLIS ELEMEKKEL TÁMOGATOTT, KÖLTŐI NÉPTÁNCMŰSOR SZÜLETETT. | Szöveg: Truppel Mariann Fotó: Végh Tamás

Az egységes, jól képzett tánckar mellett egyenrangú szereplőkké váltak a Szent Efrém Férfikar tagjai és Gera Gábor. A Duna által sodorva egy-egy országhoz érve odaillő dal, zsoltár szólalt meg először, ami bevezette a tájegységre jellemző táncban is kibontakozó színeket. Szinte elejétől a végéig a színpadon látjuk az énekeseket, valamint a Göncöl zenekar tagjait, akik szereplőként voltak részesei az előadásnak. Juhász Zsolt sikeresen keverte a csodálatos hangzást nyújtó szakrális vokális dallamokat és az egyes népeknél többnyire a világi örömöket sugárzó női és férfitáncok, párosok megjelenéseit. A műsort végigkísérte a díszletben (Michac Gábor) és a jelmezekben (Túri Erzsébet) is megjelenő Duna, amelynek kék és zöldes-szürkés színei uralták a látványt. Az egyetlen színpadi elem egy kopott, mozgatható ladik volt, ami könnyedén úszott át a színpadon, összekötve az egyes jeleneteket. A holt lelkeket szállító Kháron csónakjától kezdve a busójárás párás vízen át közeledő alakjain át a nyugodt öblökben kapásra váró horgászokig egy utazástoposz ez a csónak az egész darabban. A hátsó tüllfüggönyre a víz ezerféle színben és árnyalatban vetített képe (fényterv: Lendvai Károly), valamint az üvegablakok, freskók és festményrészletek illusztrációi a Duna menti népek szent kapcsolatát üzenték a nagy folyóval.

Ister az Al-Duna latin neve, többnyire a déli szakaszát nevezik így. A neki címzett nyitányban a közszolgálati rádió napi vízállásjelentésének bejátszásába lassan bekúszó dallamok (zene: ifj. Csoóri Sándor) megidézték a folyó mozgását, és ezzel együtt az egyéni mozdulatokban és a csoportos alakzatokban is megjelent a fodrozódás, az örvénylés. A rendező-koreográfus a karmozdulatokból hol szelíd hullámzást szőtt, hol egy ősi körtáncba rendeződött, összekapaszkodott testekből álló örvényt. Elindult egy dunai utazás, amelyet a folyó forrásánál egy Goethe-versre komponált Schubert-dallal kísért a Bubnó Tamás vezette férfikar. Majd a Kék Duna keringő dallamára a német és osztrák táncokra jellemző vidám és végtelen forgásba torkollott – a Csoltói házaspár betanításában – a Sopron környéki táncok hangulatos képe. Nem

Juhász Zsolt vezetésével a kitűnő táncosokból álló együttes újabb jelentős állomáshoz ért. A Duna Művészegyüttesnek sikerült a névadójához méltó műsorral új és egyedi utat találnia a hivatásos néptáncegyüttesek között.

követjük a folyó útját, mivel egy nagy ugrással nem Szlovákiába, hanem egy megindító Mária-énekkel Romániába érkezünk. A bánsági katolikusok gazdag repertoárral büszkélkednek, amit évszázadokon keresztül gondosan ápoltak és bővítettek. Sok Mária-éneket csak a kegyhelyekhez induló zarándoklatok alkalmával énekeltek. A Romániában pünkösdkor előadott virtuóz Calusar táncrituálában pedig már a sunás fiúk remekeltek. Ez a tánchagyomány 2006 óta a világörökség része. A betanítója Ónodi Béla, a táncanyag legjobb ismerője. A páratlan számú férfiakból álló csoportba három fakardos, maszkos alak vegyült időnként, akiket a román falvakban mutulnak hívnak. A pünkösdi időszakban e néma bolondoknak mindent elnéznek, bármit megtehetnek, kedvük szerint csatlakozhatnak vagy kiállhatnak a táncból, megcsókolhatják a lányokat, asszonyokat. A román táncrész után visszajutottunk északra, és egy bolgár vallásos ének átvezetésével bekerültünk a Csallóközi tündérek közé. A koreográfiában megjelent a folyóparti népek elmaradhatatlan munkaeszköze, a halászháló is. Ahogy a helyi mesékben, itt is tündérlányokat fogtak ki a vízből a halászok. A csallóközi és szigetközi falvak az aranymosásról is híresek, nem véletlen, hogy Aranykertnek hívják azt a mesebeli szigetet, ahol a hiedelem szerint ezek a légies lények éltek, a mi Hanyi Istókunk szebbik lidércrokonai. A verbunk fokozatosan gyorsuló tempója után a fiúk a csallóközi csárdásban örömmel táncoltak a hús-vér tündérekkel.

Szlovákiából Szerbiába sodródunk, a gyönyörű, többszólamú szerb zsoltár elhangzása után egy délszláv táncképet állított színpadra az alkotó, amelyben az erre a régióra jellemző női és férficsoportok mozgása a felhők, valamint a víz gomolygását idézte meg. Történelmi eseményekre utaló zavaros időket sugallt a háttérfüggönyre kivetített, vértől vöröslő víz. A feszült, viharos időjárás zenében és mozgásban is jól kifejeződött, a kavargó délszláv táncképben drámai tartalmat adott a Vihar előtt című tételnek.

Megérkezve Magyarországra, a hétfős Szent Efrém Férfikar egy hatalmas vokális katedrálist épített a színpadra a Boldogasszony Anyánk előadásával. Máriához fohászkodtak a magyarok a hétköznapokban és a sorsfordító történelmi időkben, szimbolikus kék palástja akár a Duna kék szalagja.

A táncköltemény utolsó állomásaként Szeremlére jutottunk, az incselkedő, régi stílusú ugróstáncokhoz. Itt pünkösdkor a legények a kiválasztott leányoknak szerelmi ajándékként szépen faragott evezőt ajándékoztak, majd másnap elvitték őket ladikozni.

A szokásos botok helyett evezőkkel táncolva az eszközös táncok minden fortélyát felvonultatta az együttes, ahogy ezt a kedves pünkösdi szokást bemutatta. Majd a páros táncban a Sárköz-vidék gazdag lépésanyaga jelent meg.

E tájegységtől fölhajóztunk Pest-Budára, és egy Duna-parti kávézóból kiszűrődő új stílusú, első világháborús népdallal a főváros nyüzsgő, világvárosi hangulatát érzékeltette a Szent Efrém és a Göncöl zenekar egyetlen közös produkciója. A híres kávéházi cigányzene kialakulásának korszaka elevenedett meg, az az időszak, amikor az emberek együtt énekeltek, nótáztak a cigányzenekarokkal.

Egy fehér menyasszonyi ruhába öltözött mezítlábas lányka összefogott emberi kezekből épült hídon át lépdelt felénk. A Duna mellett a hídmotívum is rengeteg népdalban szerepel, mert a folyó elválaszt, míg a híd összekapcsol szerelmeseket, családokat, népeket. A Híd-avatás tételben nem Arany János balladájának körforgásából vízbe ugró szerencsétlen alakokat, hanem a folyó melletti falvakban, városokban élő embereket, a Dunán átívelő szépséges hidakat, a parton horgászó, nyaranta kenukban evező boldog Duna-partiakat juttatta eszembe a rendező. És a Duna balladái még most is íródnak…

A finálében felcsendült minden eddigi dallam és visszaidéződött minden jellemző táncmotívum, népcsoport. Mindannyian Kodály tanítványaiként ismerve a magyar népdalkincset, együtt dúdoltuk magunkban a felismert Hej, Dunáról fúj a szél kezdetű népdalt. Ifj. Csoóri dallamfűzésében jó néhány ismerős népdal és zene hullámzott össze egy igazi folyammá. ■

Juhász Zsolt – Ónodi Béla: Calusar

Szent Efrém Férfikar: Goethe – Schubert:
Gesang der Geister über den Wassern

BOLVÁRI-TAKÁCS GÁBOR KÖNYVAJÁNLÓI

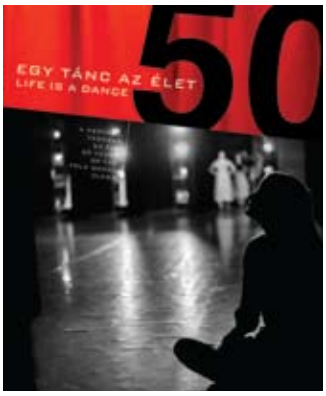

A hazai néptáncos képzés kibontakozása néhány évtizedre tehető. A 20. század közepén szinte egy időben nyert teret az amatőr mozgalom és alakultak hivatásos együttesek. Az előbbi fejlemény tánccsoportvezetők felkészítését igényelte, az utóbbi hivatásos művészek képzését kívánta, a kettő együtt a pedagógusképzést alapozta meg. Több párhuzamos kezdeményezés eredőjeként kialakult és megszilárdult a mai nevén Magyar Táncművészeti Egyetem képzési kínálata, ahol a legmagasabb szinten juthatnak diplomához a néptáncművészet előadói, alkotói és pedagógusai. A képzés gerincét máig az 1971-ben indult néptánctagozat jelenti, amely nélkül táncegyütteseink nem ott tartanának, ahol ma állnak. A magyar–angol kétnyelvű album az iskolateremtő folyamatot ábrázolja hitvallásokkal, tényekkel – és sok-sok képpel.

Fügedi János – Hortobágyi Györgyvér – Váradi Levente (szerk.): Egy tánc az élet. A néptánc tagozat 50 éve / Life is a Dance. 50 Years of the Folk Dance Class. Képszerkesztő: Csillag Pál Magyar Táncművészeti Egyetem, Budapest, 2022, 200 o. ISBN 978-615-5852-26-8

Két évtized alatt sok minden történt a romániai hivatásos magyar néptáncegyüttesek közösségének nagyváradi tagjával. Az albumot lapozgatva mindenekelőtt a csodaszép produkciófotók kötik le a figyelmet, a pontos stáblisták, közreműködői névsorok. Képzőművészeti értelemben is telitalálat a premierplakátokat bemutató fejezet. Ha azonban mélyebbre tekintünk a repertoárban, legfőbb jellemzőként a szinte folyamatos útkeresés tűnik elő, műfaji, stiláris és formanyelvi értelemben egyaránt. Átalakuló szervezeti-működési formák, változó művészeti vezetők, meg-megújuló repertoár: autentikus és táncszínházi művek, kortárs és gyermekelőadások – s mindehhez táncosok, akik technikai tudásuk, művészi megformáló képességük legjavát nyújtva törekednek a közönség megnyerésére. Szép és tanulságos pályaív.

Biró Árpád Levente – Szabó Enikő Ágnes (szerk.): 20 éves a Nagyvárad Táncegyüttes Jubileumi album Szigligeti Tanoda Egyesület, Nagyvárad, 2022, 184 o.

Tíz évvel ezelőtt Gárdonyi Géza nevének legfeljebb annyi köze volt a tánchoz, hogy az Egri csillagokban „megtáncoltatta" a törököket. 2011/12 óta azonban a GG Tánc márkanév: az egri színház tánctagozatát fémjelzi. A kezdetektől hivatásos művészekből álló társulat Topolánszky Tamás vezetésével mára stabil helyet foglal el a hazai táncéletben. Nem csak városában, azon túl is általános népszerűségnek örvend. A műfajok közötti átjárástól nem idegenkedő előadásaikkal meghódították a közönséget; saját stúdiószínházi fesztivált alapítottak. Az eltelt tíz évadot felölelő nagy méretű képes album áttekinti a teljes repertoárt, a társulat összetételének változásait és számba veszi az eredményeket. A produkciók legfontosabb adatai mellett sajtóforrásokon alapuló történeti-kritikai elemzéseket olvashatunk.

Topolánszky Tamás (főszerk.): GG Tánc Eger, X. Jubileumi album / Anniversary Memorial Book GG Dance Eger, Gárdonyi Géza Színház, Eger, 2021, 152 o. ISBN 978-615-01-2441-4

Táncművészet
A hazai táncágazatok művészeti és szakmai közéleti folyóirata
Alapítva: 1951, újraindítva: 2014
Korábbi főszerkesztők: Ortutay Zsuzsa (1951–1956), Maácz László (1976–1990), Kaán Zsuzsa (1991–2011)
Főszerkesztő: Péli Nagy Kata
Szerkesztőségi titkár: Sebők Csilla
Olvasószerkesztő: Réfi Zsuzsanna
Arculat és tördelés: Lerch Péter–Grafoid Stúdió
Korrektúra: Baross Gábor
Tanácsadó testület:
Apáti Bence, Bolvári-Takács Gábor, Bozsik Yvette, Demcsák Ottó, Diószegi László, Ertl Péter, Fodorné Molnár Márta, Fodor Zoltán, Fügedi János, Halász Tamás, ifj. Harangozó Gyula, Juhász Zsolt, Kiss János, Kozma Attila, Macher Szilárd, Mihályi Gábor, Pataki András, Solymosi Tamás, Topolánszky Tamás, Török Jolán, Velekei László, Vincze Balázs, Zsuráfszky Zoltán

E számunk elkészítésében közreműködtek:
Szöveg: Bolvári-Takács Gábor, Dorogi Katalin, János Szabolcs, Kegyes Csilla, Kovács Péter, Lőrinc Katalin, Marx Laura, M. Nagy Emese, Réfi Zsuzsa, Téri Evelyn, T. N., Török Ákos, Truppel Mariann, Ungvári Judit, Varga Szilveszter, Werner Nikolett
Fotók: Ambrus László, Ashley Taylor, Barbara Pálffy, Csapó Balázs, Csibi Szilvia, Dusa Gábor, Éder Vera, Gajewsky Anna, Horváth Judit, Horváth Márton, Jekli Zoltán, Kanyó Béla, Karancsi-Albert Rudolf, Lakatos János, Ludman Dániel, Mándi Emese, Martin Argyroglo, Mészáros Csaba, Mezey Béla, Milos Milivojevi, Nagy Attila, Ónodi Zoltán, Prikkel Tamás, Rakonczai László, Végh Tamás, Vígh László Miklós
Megjelenik a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.
Nemzeti Kulturális Alap
Szakmai együttműködő partnerek:
Magyar Táncművészek Szövetsége, Martin György Néptáncszövetség, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma, Táncpedagógusok Országos Szövetsége

Laptulajdonos: Noverre Táncművészeti Alapítvány
Kiadja a Magyar Táncművészeti Egyetem.
Felelős kiadó: az egyetem rektora
Szerkesztőség és kiadó: 1145 Budapest, Columbus u. 87–89.
E-mail: tancmuveszet@mte.eu
Telefon: +36 30 269-1711
Megjelenik negyedévente.
Nyomdai munkák: Keskeny és Társai 2001 Kft., Budapest
Címlapfotó: Lakatos János
A címlapon: Cristina Porres Mormeneo, magántáncos és balettmester Székesfehérvári Balett Színház
www.tancmuveszet.hu
ISSN 0134-1421 (nyomtatott), ISSN 2786-1090 (online)

Magyar Táncművészeti Egyetem

Tanulj Te is a Magyar Táncművészeti Egyetemen!

A több mint 70 éves múltra visszatekintő MTE 2023 szeptemberében az alábbi szakokon indítja felsőoktatási képzéseit:

- **koreográfus alapképzési szakon**, esti munkarendben,
- **táncművész alapképzési szakon**, nappali munkarendben:
  - klasszikus balett szakirányon (angol nyelven is),
  - néptánc szakirányon,
- **táncos és próbavezető szakon**:
  - színházi tánc szakirányon, nappali munkarendben,
  - magyar néptánc szakirányon, esti munkarendben,
  - moderntánc szakirányon, esti munkarendben, pécsi kihelyezett képzésen,
  - társastánc szakirányon, esti munkarendben,
- **klasszikusbalett-művész mesterszakon**, esti munkarendben,
- **néptáncművész mesterszakon**, esti munkarendben,
- **tanári mesterképzési szakon**, esti munkarendben:
  - klasszikus balett szakirányon,
  - moderntánc szakirányon,
  - néptánc szakirányon,
  - társastánc szakirányon,
  - tánctörténet és -elmélet szakirányon.

Az egyes szakokkal és szakirányokkal kapcsolatos pontos információ elérhető a Magyar Táncművészeti Egyetem honlapján. Kérdéseiket az mtefelveteli@mte.eu címen tehetik fel.

SZEGEDI KORTÁRS BALETT

SZEGED CONTEMPORARY DANCE COMPANY

SZKB

2022/23

SzegediKortarsBalett

kortarsbalett

szegedikortarsbalett.hu

BEMUTATÓK:

TŰZ: BOLERO / CARMEN

LEAR

TOVÁBBJÁTSZÁSOK:

CONCERTO / VADAK / A SZENT BLUE / ELÉGIA CARMINA BURANA

HAMUPIPŐKE DIÓTÖRŐ

Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata
SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ
Emberi Erőforrások Minisztériuma
nka
MMA Magyar Művészeti Akadémia
Kortárs Balettért Alapítvány
NOVOTEL HOTELS & RESORTS SZEGED
CE GLASS Industries
CSÁSZÁR JÓZSEF Busz-Travel Kft.
hét kávéző Szeged, Horváth M. u. hét. facebook.com/hetkavezo
PICK SZEGED
palánta salátabár
Ékszergödör 1917 a Te ékszerészed
PORSCHE SZEGED
PORSCHE M5
RÁDIÓ88
marie claire
KULTÚRA.HU
DÉLMAGYARORSZÁG OTTHON VAN!

22004
9 770134 142006
Ára: 500 Ft